

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМ. С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь «Магістр»

на тему:

**Економічна ефективність інноваційних процесів у
сільськогосподарських підприємствах**

Виконав: студентка 2 курсу, групи Ек-71з

Спеціальності 051 «Економіка»
(шифр і назва)

Іваницька Марта Андріївна

Керівник: Сиротюк Г. В., к.е.н., доцент
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____
(Прізвище та ініціали)

ЛЬВІВ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМ. С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ**

Освітній ступінь Магістр
Спеціальність 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
економіки

(підпис)
Сиротюк Г. В.
(прізвище, ім'я, по батькові)

«03» лютого 2025 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу студентці
Іваницька Марта Андріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Економічна ефективність інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах
керівник роботи: Сиротюк Г. В., к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЛНУП № 887/к-с від 30 грудня 2024 р.

2. Строк подання студентом роботи до «5» грудня 2025 року
3. Вихідні дані до роботи нормативно-законодавчі акти, літературні джерела, дані сільськогосподарських підприємств, статистична звітність.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи формування економічної ефективності інноваційних процесів у сільському господарстві

1.1. Сутність інноваційних процесів та їх роль у розвитку сільськогосподарських підприємств

1.2. Чинники, що впливають на результативність упровадження інновацій у сільському господарстві

1.3. Підходи до оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності

Розділ 2. Аналіз інноваційної діяльності та оцінка її економічної ефективності в сільськогосподарських підприємствах Львівської області

2.1. Аналіз виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств

2.2. Оцінка стану та динаміки впровадження інноваційних технологій

2.3. Державна підтримка інноваційних процесів аграрного сектору

Розділ 3. Шляхи підвищення економічної ефективності інноваційних процесів у

сільськогосподарських підприємствах

3.1. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю

сільськогосподарських підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності

3.2. Формування стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств

3.3. Напрями модернізації організаційно-економічного механізму забезпечення

інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств

Висновки

Список використаних джерел

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): рисунки, таблиці, схеми

6. Дата видачі завдання «03» лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для КР).	лютий-червень 2025 р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	серпень-вересень 2025 р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	жовтень 2025 р.
4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	листопад 2025 р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	грудень 2025 р.

Студентка

(підпис)

Іваницька М.А.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Сиротюк Г. В.

(прізвище та ініціали)

УДК 631.115:330.341.1(477.83)

Кваліфікаційна робота: 80 ст. текст. част., 23 рис., 11 табл., 60 літературних джерела.

Іваницька М. А. – Кваліфікаційна робота. Кафедра економіки. – Львів, Львівський НУВМБ ім. С. З. Гжицького, 2025.

Висвітлено основні аспекти інноваційного розвитку та особливості впровадження нововведень у виробничу діяльність сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано механізми стимулювання інноваційної активності та визначено критерії оцінювання результативності інновацій у сучасних умовах господарювання. Досліджено стан виробничо-господарської діяльності та рівень інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, окреслено чинники, що формують інноваційний потенціал. Проведено оцінку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та обґрунтовано пріоритетні напрями їх подальшого інноваційного розвитку, а також визначено стратегію інноваційного розвитку. Доведено, що перехід до інноваційної моделі господарювання є необхідною умовою ефективного та сталого розвитку сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інновації, державне регулювання, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, стратегія розвитку.

АНОТАЦІЯ

Розкрито специфіку інноваційного розвитку та особливості впровадження інновацій у виробничу діяльність сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано механізми стимулювання інноваційної активності та визначено критерії оцінювання результативності інновацій у сучасних умовах господарювання. Досліджено виробничо-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств і рівень їх інноваційного розвитку. Охарактеризовано чинники, що впливають на забезпечення інноваційного зростання, та проведено комплексну оцінку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Запропоновано пріоритетні напрями інноваційного розвитку та сформовано стратегію інноваційного поступу аграрних підприємств. Обґрунтовано, що подальше результативне функціонування сільськогосподарського виробництва можливе лише за умови переходу до інноваційної моделі розвитку.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інновації, державне регулювання, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, стратегія розвитку.

ANNOTATION

The specifics of innovative development and the features of introducing innovations into the production activities of agricultural enterprises are revealed. The mechanisms for stimulating innovative activity are analyzed and the criteria for assessing the effectiveness of innovations in modern business conditions are determined. The production and economic activities of agricultural enterprises and the level of their innovative development are studied. The factors that influence innovative growth are characterized, and a comprehensive assessment of the innovative activity of agricultural enterprises is carried out. Priority areas of innovative development are proposed and a strategy for innovative progress of agricultural enterprises is formed. It is substantiated that further effective functioning of agricultural production is possible only if the transition to an innovative model of development is made.

Keywords: agricultural enterprises, innovations, state regulation, innovative activity, innovative development, development strategy.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1. Теоретичні основи формування економічної ефективності інноваційних процесів у сільському господарстві.....	9
1.1. Сутність інноваційних процесів та їх роль у розвитку сільськогосподарських підприємств.....	9
1.2. Чинники, що впливають на результативність упровадження інновацій у сільському господарстві	17
1.3. Підходи до оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності.....	24
Розділ 2. Аналіз інноваційної діяльності та оцінка її економічної ефективності в сільськогосподарських підприємствах Львівської області....	30
2.1. Аналіз виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.....	30
2.2. Оцінка стану та динаміки впровадження інноваційних технологій.....	39
2.3. Державна підтримка інноваційних процесів аграрного сектору.....	46
Розділ 3. Шляхи підвищення економічної ефективності інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах.....	51
3.1. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності.....	51
3.2. Формування стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.....	58
3.3. Напрями модернізації організаційно-економічного механізму забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств..	63
Висновки	70
Список використаних джерел.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах глобальної конкуренції та стрімкого розвитку технологій інноваційні процеси стають ключовим чинником підвищення економічної ефективності підприємств. Для сільськогосподарських підприємств, які функціонують у середовищі з високим рівнем ризику, залежності від природно-кліматичних умов і обмежених фінансових ресурсів, упровадження інновацій є не лише засобом підвищення продуктивності, а й запорукою їх стійкості, конкурентоспроможності та сталого розвитку.

Застосування сучасних технологій, біоенергетичних рішень, цифровізації виробничих процесів і систем управління сприяє оптимізації витрат, підвищенню урожайності та екологічній безпеці агровиробництва. Разом з тим, рівень інноваційної активності більшості сільськогосподарських підприємств залишається низьким через недостатню державну підтримку, обмеженість інвестиційних ресурсів і слабку інноваційну інфраструктуру.

Дослідженню інноваційних процесів сільськогосподарських підприємств, державної підтримки інноваційної діяльності, присвячені праці науковців: Гуторова О.О., Гуторов О.І., Радченко О. Д., Ткач Л. Л., Дендебера О. П., Микитюк П.П., Марценюк О. В., Гаврилюк В. О., Озвенчук О. А., Антощенкова В.В. та інших. Проте, в умовах сьогодення, потребують подальшого дослідження інноваційні процеси, які відбуваються у сільськогосподарських підприємствах.

Мета дослідження – оцінити економічну ефективність інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах та обґрунтувати напрями її підвищення.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретичну сутність понять «інноваційний процес».

2. Визначити чинники, що впливають на ефективність упровадження інновацій.

3. Проаналізувати сучасний стан і тенденції інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах Львівської області.

4. Оцінити рівень економічної ефективності інноваційних процесів..

5. Розробити практичні рекомендації щодо підвищення економічної ефективності інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Об'єкт дослідження – інноваційні процеси в діяльності сільськогосподарських підприємств.

Предмет дослідження – економічна ефективність інноваційних процесів, що визначається через систему показників результативності та ресурсного забезпечення.

Методи дослідження. У роботі застосовано системний, аналітичний, економіко-статистичний, порівняльний, графічний, абстрактно-логічний та метод економічного моделювання для оцінки ефективності інноваційних процесів.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні методичного підходу до оцінювання економічної ефективності інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах, що базується на поєднанні традиційних економічних показників з індикаторами інноваційної активності та ресурсної результативності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованих підходів і рекомендацій у діяльності аграрних підприємств для підвищення ефективності інноваційного розвитку, формування стратегій інноваційної діяльності та прийняття управлінських рішень щодо інвестування в інновації.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1.1. Сутність інноваційних процесів та їх роль у розвитку сіськогосподарських підприємств

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активним впровадженням інновацій, які стають ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств. Для аграрного сектору інноваційні процеси мають особливе значення, адже саме вони забезпечують модернізацію виробництва, зростання продуктивності праці та раціональне використання природних ресурсів. В умовах глобалізації, цифровізації та кліматичних змін впровадження інновацій стає не лише запорукою економічного розвитку, а й необхідною умовою екологічної та соціальної стабільності аграрного виробництва.

В Законі України «Про інноваційну діяльність» визначено поняття «інновація», «інноваційний продукт», «інноваційна діяльність», але не дано визначення поняттю «інноваційний процес» [1].

Проте у працях науковців є велика кількість трактувань «інноваційний процес», які розглянемо у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «інноваційний процес» у працях науковців

Автор	Сутність поняття «інноваційний процес»
Гернего Ю.	це сукупність взаємопов'язаних етапів створення, впровадження та поширення новацій, спрямованих на отримання економічного, соціального чи науково-технічного ефекту
Олійник Ю.	це система узгоджених і послідовних дій уповноважених

	суб'єктів, спрямованих на поетапну реалізацію процесу створення та реалізації інновацій, яка базується на перетворенні наукового знання в продукт з метою отримання економічного ефекту від реалізації такого продукту
Полозова Т., Кривцун Ю.	це процес перетворення наукових знань в інновацію, її освоєння і впровадження, що являє собою сукупність послідовних етапів робіт від зародження ідеї і створення нововведення до його освоєння і виробництва самої інновації
Захарченко В., Корсікова Н., Меркулов М.	це стадії створення новації від ідеї до конкретного продукту, технології чи послуги, які використовуються у господарській практиці; всі етапи життєвого циклу інновації, включаючи її дифузію у нові умови та місця застосування
Замрига А.	це процес, що являє собою сукупність послідовних етапів, стадій, робіт від зародження ідеї й створення новації до її освоєння і перетворення в інновацію
Шатіло О.	це система знань, умінь, навичок, досвіду працівників, яка спрямована на створення нових товарів чи послуг шляхом дослідження, розробки, реалізації та подальшого супроводу продукту чи послуги на ринку
Ковтуненко К.	це перетворення наукових знань в інновації – послідовний ланцюг етапів, в ході яких інновації втілюються, починаючи від ідеї до конкретних продуктів, технологій або послуг і розповсюджуються при практичному використанні

Складено на основі [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]

Виходячи з трактувань науковців, сформулюємо власне визначення даного поняття, адаптувавши його для аграрного сектору. Отже, інноваційний процес в аграрному секторі – це системна послідовність наукових, технологічних та організаційно-економічних дій, спрямованих на створення, адаптацію та впровадження нових знань, технологій і рішень у сільськогосподарське виробництво з метою підвищення його ефективності, екологічної стійкості та конкурентоспроможності.

Важлива роль належить класифікації інновацій, оскільки вони стають ключовим чинником підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництва. Інновації у сільському господарстві класифікують за різними ознаками – залежно від сфери застосування, масштабів впливу, рівня новизни або характеру змін. Аналіз наукових джерел дозволяє виділити такі види інновацій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види інновацій у сільському господарстві

Вид інновацій	Характеристика
Технологічні інновації	Впровадження нових або вдосконалених технологічних процесів у виробництві, переробці чи зберіганні сільськогосподарської продукції.
Продуктові (товарні)	Створення нових видів продукції або покращення існуючих із підвищеними якісними характеристиками.
Процесні інновації	Нові або поліпшені виробничі, технологічні або управлінські процеси
Організаційно-управлінські	Нові методи організації виробництва, управління підприємством або логістики.
Маркетингові інновації	Нові підходи до просування, збуту та позиціонування сільськогосподарської продукції.
Екологічні (екоінновації)	Розробка та застосування технологій, спрямованих на зниження негативного впливу на довкілля.
Соціальні інновації	Зміни, що покращують умови праці, освіти, безпеку та добробут працівників сільського господарства.
Інституційні інновації	Нові форми взаємодії між суб'єктами аграрного ринку, державою та науковими установами.
Фінансові інновації	Нові фінансові інструменти та моделі інвестування у сільське господарство.

Узагальнено на основі [9, 10, 11]

Вважаємо, що найперспективнішими для України є технологічні та екоінновації, оскільки вони безпосередньо впливають на підвищення урожайності, зниження витрат ресурсів і адаптацію до змін клімату.

Наприклад: прецизійне землеробство, автоматизація процесів, біогазові комплекси.

Організаційно-управлінські та інституційні інновації мають важливе значення для підвищення рівня інтеграції науки, бізнесу та держави. Розвиток аграрних технопарків, цифрових платформ і аграрних кластерів сприяє формуванню інноваційної екосистеми села. Фінансові інновації, зокрема краудфандинг і AgriFinTech-рішення, забезпечують доступ фермерів до інвестицій, що особливо важливо для малих і середніх підприємств. Соціальні та маркетингові інновації сприяють розвитку людського капіталу, покращенню якості життя в сільських громадах.

Аналіз умов, що сприяють інноваційному розвитку сільськогосподарських підприємств можна поділити на позитивні та негативні

Рис. 1.1 Умови розвитку інноваційного сільськогосподарського підприємства
Побудовано на основі [12]

Інноваційний процес у сільському господарстві має низку специфічних особливостей, зумовлених природно-біологічним характером виробництва, сезонністю, високим рівнем ризиків і залежністю від погодних умов. Це визначає потребу у гнучких і адаптивних інноваційних моделях, які враховують не лише економічні, а й екологічні аспекти [13].

Такі особливості обумовлюють необхідність комплексного підходу до впровадження інновацій, що передбачає інтеграцію сучасних агротехнологій, цифрових рішень та методів точного землеробства. Важливо також враховувати соціальний фактор: ефективність інновацій залежить від рівня підготовки та кваліфікації кадрів, готовності фермерів до змін та здатності адаптуватися до нових технологічних процесів.

Інноваційний процес супроводжується певними етапами, які представлено на рис. 1.2.

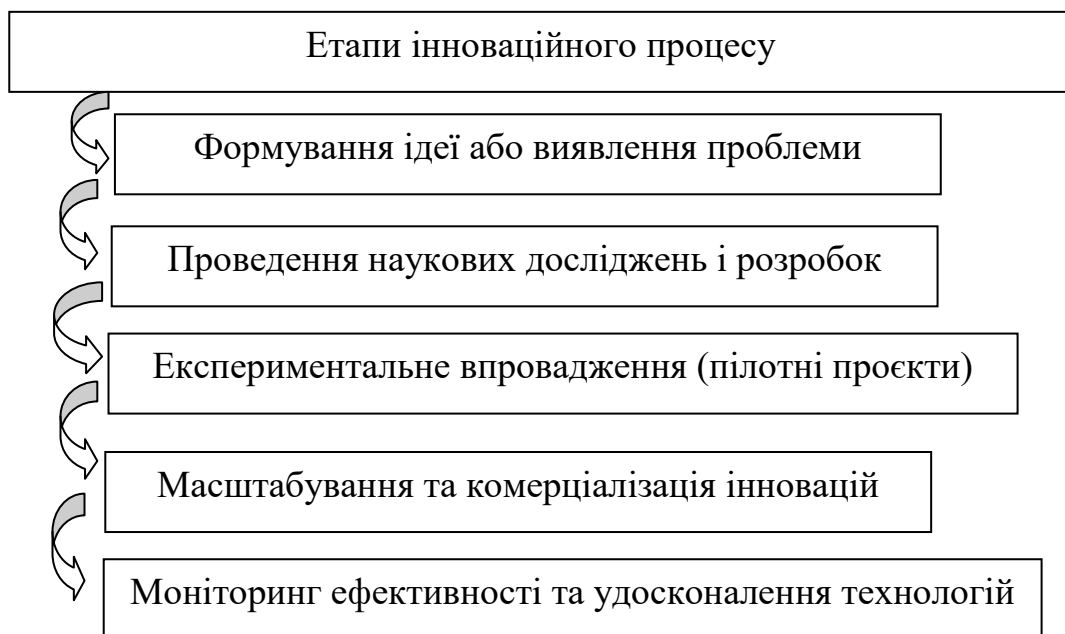

Рис. 1.2. Етапи інноваційного процесу

Ці етапи тісно пов'язані з діяльністю наукових установ, дорадчих служб, бізнес-структур і державних інституцій, що формують інноваційну інфраструктуру аграрного сектору.

Успішне впровадження інновацій у сільському господарстві потребує координації на рівні державної політики, підтримки інвестиційних програм і стимулювання науково-дослідних розробок.

У сучасних умовах особливої уваги потребує впровадження цифрових технологій у сільському господарстві, які дозволяють підвищити ефективність виробничих процесів, зменшити втрати та оптимізувати використання ресурсів. До таких технологій належать системи точного землеробства, датчики вологості та родючості ґрунту, дрони для моніторингу посівів, а також аналітичні платформи для прогнозування врожайності та ризиків.

Крім того, інноваційний процес у сільському господарстві вимагає формування тісних взаємозв'язків між науковими установами, сільськогосподарськими виробниками та державними органами, що забезпечує швидке впровадження нових рішень, обмін знаннями та досвідом, а також створює основу для ефективного розвитку аграрного сектору в умовах глобальної конкуренції.

Основними суб'єктами впровадження інновацій в аграрних підприємствах є їхні керівники, а перевірку нових розробок здійснюють наукові установи та державні органи. Проте інноваційна діяльність розвивається повільно через відсутність чітких національних пріоритетів, слабку державну підтримку, проблеми у науково-технічній сфері, недостатнє фінансування та низьку активність підприємств у впровадженні нововведень [14].

Державна підтримка має бути спрямована не лише на фінансування наукових розробок, а й на формування інноваційного середовища, яке заохочує підприємців до ризику та впровадження нових рішень.

Інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств є системним процесом, що базується на взаємодії технологічних, кадрових, фінансових, управлінських, інформаційних і екологічних чинників. Його ефективність визначається здатністю підприємства інтегрувати інновації у всі рівні господарської діяльності, підвищуючи конкурентоспроможність і забезпечуючи сталий розвиток (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Складові інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств

Складова інноваційного розвитку	Сутність
Технологічна	Упровадження сучасних технологій у виробництво (біо-, нано-, цифрових, автоматизованих), що забезпечують підвищення продуктивності та ефективності використання ресурсів.
Виробнича	Модернізація техніки та устаткування, застосування ресурсозберігаючих і біоенергетичних технологій для підвищення ефективності виробництва.
Кадрова (інтелектуальна)	Формування людського капіталу, здатного створювати, адаптувати та впроваджувати інновації через навчання, розвиток компетенцій і

	креативності.
Фінансово-інвестиційна	Забезпечення фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів через власні кошти, кредити, гранти, державну підтримку та інвестиції.
Організаційно-управлінська	Формування ефективної системи управління інноваціями, стратегічне планування, розвиток інноваційної культури та проєктного менеджменту.
Інформаційна	Використання цифрових технологій для збору, обробки та аналізу даних, управління бізнес-процесами і підвищення прозорості діяльності.
Екологічна	Орієнтація виробництва на екологічну безпеку, впровадження сталих технологій, зменшення негативного впливу на довкілля.

Узагальнено на основі [14, 15].

Інноваційні процеси відіграють стратегічну роль у розвитку сільськогосподарських підприємств, забезпечуючи їм довгострокову конкурентоспроможність на ринку. Їх вплив проявляється у кількох ключових напрямках:

1. Підвищення продуктивності праці та ефективності використання ресурсів.
2. Покращення якості та безпечності продукції.
3. Формування інноваційної культури управління.
4. Екологізація аграрного виробництва.
5. Підвищення інвестиційної привабливості підприємств.
6. Розвиток коопераційних та інтеграційних зв'язків.

Інноваційні процеси є визначальним чинником модернізації сільськогосподарських підприємств. Вони забезпечують підвищення продуктивності, якісне оновлення технологічної бази, формування екологічно безпечного виробництва та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Успішне впровадження інновацій у сільське господарство можливе лише за умови активної взаємодії держави, науки, бізнесу та освітніх

установ. Розвиток людського капіталу, цифрова трансформація аграрної сфери та створення сприятливого інституційного середовища становлять основу інноваційної моделі розвитку сільськогосподарських підприємств, спроможної забезпечити довгострокову економічну та екологічну ефективність галузі.

1.2. Чинники, що впливають на результативність впровадження інновацій у сільському господарстві

Ефективність впровадження інновацій у аграрній сфері визначається комплексом взаємопов'язаних чинників, що визначають здатність підприємства до інновацій, а саме: ресурсні, організаційні, кадрові, фінансові та інформаційні, які формують потенціал інноваційної діяльності. Такі чинники за походженням можна поділити на внутрішні та зовнішні (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Результативність впровадження інновацій у сільському господарстві

Проаналізуємо внутрішні та зовнішні чинники. До внутрішніх чинників належить:

- 1) матеріально-технічна база, якій відводиться важлива роль, оскільки інновації у сільському господарстві часто потребують сучасної техніки, точного землеробства, автоматизованих систем обліку та моніторингу;
- 2) кадровий потенціал є вирішальним чинником результативності інноваційної діяльності, так як висококваліфіковані фахівці здатні адаптувати новітні технології до конкретних умов виробництва, забезпечити навчання персоналу та оптимізувати виробничі процеси;
- 3) фінансове забезпечення інновацій є ще одним визначальним чинником, висока вартість технологічних рішень, низька доступність кредитних ресурсів і недосконалість державних програм підтримки інновацій стримують їх широке впровадження;
- 4) організаційна культура та стратегічне управління формують інноваційну готовність підприємства, коли керівництво усвідомлює важливість нововведень і створює сприятливе середовище для творчих ініціатив, спостерігається вища результативність упровадження інноваційних проєктів.

До зовнішніх чинників належать:

- 1) інституційно-правове середовище, оскільки недосконалість законодавства, бюрократичні бар'єри, нестабільність податкової системи та низький рівень захисту прав інтелектуальної власності знижують інтерес бізнесу до інновацій;
- 2) державна підтримка інноваційної діяльності у сільському господарстві є критично важливою, адже саме держава може створити стимули для інвестування у дослідження, цифровізацію та екологізацію виробництва;

- 3) науково-дослідна база – розвиток аграрної науки, ефективна співпраця університетів із підприємствами та трансфер технологій сприяють швидшому впровадженню інноваційних розробок у виробництво;
- 4) рівень розвитку ринку інновацій визначається наявністю попиту на нові технології, доступом до інформації та можливістю комерціалізації результатів наукових досліджень. формування інноваційної інфраструктури (технопарків, інкубаторів, кластерів) створює умови для ефективної взаємодії між учасниками ринку;
- 5) соціально-економічні та природно-кліматичні умови визначають специфіку впровадження інновацій, так у регіонах із високими ризиками посух, ерозії ґрунтів чи недостатньої водозабезпеченості інновації мають бути спрямовані на адаптацію до кліматичних змін і забезпечення сталого землекористування.

Л. Кобрин підкреслює, що саме комплексна дія внутрішніх і зовнішніх факторів визначає рівень інноваційного розвитку та конкурентоспроможність підприємства [16].

Результативність упровадження інновацій у сільському господарстві формується під впливом сукупності чинників, які перебувають у постійній взаємодії. Для досягнення стійкого ефекту необхідно застосовувати системний підхід, що поєднує організаційні, технологічні, економічні та соціальні аспекти розвитку підприємства. Лише за умов комплексного управління інноваційним процесом можливе досягнення високих результатів, виражених у зростанні продуктивності праці, підвищенні якості продукції та зменшенні витрат ресурсів.

У науковій класифікації чинників результативності впровадження інновацій у сільському господарстві їх часто поділяють не лише на внутрішні та зовнішні, а й на суб'єктивні (залежать від людини, управлінських рішень,

мотивації) та об'єктивні (пов'язані з умовами, що не залежать від суб'єкта господарювання) (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх чинників в поєднанні з об'єктивними і суб'єктивними

Об'єктивні внутрішні чинники формують ресурсну та організаційну базу підприємства, тоді як об'єктивні зовнішні чинники створюють умови функціонування аграрних інновацій у ринковому середовищі. Результативність інноваційної діяльності залежить від поєднання між внутрішніми можливостями та зовнішніми умовами. Суб'єктивні чинники –

це ті, що залежать від волі, знань, досвіду, управлінських рішень людей або організацій. Для сільськогосподарських підприємств власне суб'єктивні внутрішні чинники (компетентність, інноваційна культура, стиль управління) часто визначають, наскільки успішно підприємство впроваджує інновації, тоді як суб'єктивні зовнішні – створюють або обмежують сприятливі умови для цього процесу.

Н. Юрчук та І. Людвік доводять, що для підвищення інноваційного розвитку аграрних підприємств є поєднання внутрішніх ресурсних можливостей із зовнішніми умовами господарювання, що забезпечує здатність підприємств до впровадження новітніх технологій. На їх думку, саме інвестиційна підтримка, кадрове забезпечення, технічна модернізація та ефективне управління знаннями формують основу інноваційної активності аграрних суб'єктів [17].

Окрім класифікації чинників за характером впливу можна виділити низку класифікаційних ознак: за характером впливу, за рівнем прояву, за можливістю управління, за тривалістю дії, за напрямом (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Чинники інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств за ключовими ознаками

Класифікаційна ознака	Чинники	Суть та вплив на підприємство
За характером впливу	Економічні	Доступ до кредитів, податкові стимули, інвестиційний клімат, очікувана прибутковість інновацій. Впливають на мотивацію підприємств упроваджувати нові технології.
	Соціальні	Рівень освіти працівників, демографічні процеси, корпоративна культура, соціальна відповідальність. Визначають кадровий потенціал та прийняття

		інновацій.
	Технологічні	Стан техніко-технологічної бази, доступ до цифрових рішень, автоматизації, біотехнологій, точного землеробства. Є безпосереднім рушієм інноваційності.
	Екологічні	Вимоги до екологічного виробництва, вплив кліматичних змін, потреба в енергоефективності, розвиток «зеленої» енергетики. Сприяють переходу на сталий розвиток.
За рівнем прояву	Макрорівень	Державна політика, інтеграція до ЄС, інституційне середовище, національні програми розвитку агросектору, податкова й інноваційна політика.
	Мезорівень	Регіональні програми, кластеризація, наявність аграрних технопарків, інноваційна активність місцевих наукових установ.
	Мікрорівень	Фінансовий стан підприємства, стратегія, організаційна структура, кадрова компетентність, внутрішні процеси управління.
За можливістю управління	Керовані	Підготовка персоналу, модернізація техніки, вибір стратегічних партнерів, розподіл інвестицій, цифровізація процесів. Підприємство може безпосередньо впливати.
	Некеровані	Кліматичні ризики, зміни в законодавстві, глобальні ринкові коливання. Підприємство лише адаптується.
5. За тривалістю дії	Короткострокові	Доступність грантів, сезонні зміни, цінові коливання, зміна попиту. Впливають на тактичні рішення.

	Довгострокові	Стратегія розвитку, науково-технічний прогрес, інтеграція до світових ринків, формування людського капіталу. Визначають інноваційний потенціал на роки.
За напрямом інновацій	Технологічні інновації	Точне землеробство, автоматизація, дрони, сенсори, системи моніторингу, нові сорти та біотехнології.
	Організаційні інновації	Нові моделі управління, логістичні рішення, кооперація, цифрові платформи.
	Екологічні інновації	Енергоощадні технології, біогазові комплекси, раціональне використання ресурсів, утилізація відходів.
	Соціальні інновації	Навчання персоналу, корпоративні програми відповідальності, інноваційна культура.

Складено автором на основі [17, 18, 19].

Отже, результативність впровадження інновацій у сільському господарстві визначається комплексом взаємопов'язаних чинників, серед яких ключову роль відіграють рівень технологічного забезпечення та доступність фінансових ресурсів, компетентність і готовність персоналу до змін, ефективність державної підтримки та інституційного середовища, а також якість інфраструктури й логістики. Важливим є також стан земельних ресурсів, екологічні умови, відкритість підприємств до кооперації та партнерства, розвиток цифрових технологій і доступ до ринку інноваційних рішень. Сукупна дія цих чинників визначає швидкість адаптації, рівень ефективності виробництва та загальну конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств.

1.3 Підходи до оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності

Оцінка економічної ефективності інноваційної діяльності є одним з важливих елементів управління інноваціями, оскільки вона дає змогу обґрунтувати доцільність інвестицій, визначити очікувані результати та ризики, а також встановити пріоритети розвитку підприємства.

Наукові підходи більшості науковців до визначення критеріїв оцінювання інноваційної діяльності зводяться до того, що ефективність інновацій вимірюється через порівняння отриманого результату з витратами на реалізацію інноваційного процесу та випуск інноваційної продукції [20-23]. Іншими словами, йдеться про визначення того додаткового доходу, який підприємство здатне отримати завдяки впровадженню інновацій та спрямувати на подальший розвиток інших напрямів діяльності.

Оцінювання економічної ефективності інноваційної діяльності повинно спиратися на праксеологічний підхід. Його сутність полягає у поєднанні цільового, системного та ресурсного підходів, що забезпечує комплексне бачення інноваційного процесу, взаємозв'язок його складових та оптимальне використання наявних ресурсів для досягнення запланованих результатів.

Рис. 1.5. Оцінювання інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств на основі праксеологічного підходу.

На практиці застосовуються різні підходи до оцінювання ефективності інновацій, які базуються на поєднанні фінансових, економічних, соціальних та стратегічних критеріїв. Їх можна розділити на класичні економічні, інвестиційно-фінансові, ресурсно-функціональні, ринково-орієнтовані, стратегічні та інтегральні підходи (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Підходи до оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності

Назва підходу	Сутність підходу
Класичний економічний підхід	Оцінювання шляхом порівняння витрат на інновацію з отриманими економічними результатами (приріст прибутку, зниження витрат, підвищення продуктивності).
Інвестиційно-фінансовий підхід (DCF-методи)	Базується на аналізі грошових потоків інноваційного проекту із застосуванням NPV, IRR, PI, строку окупності та дисконтування для врахування ризику і часу.
Ресурсно-функціональний підхід	Визначає ефективність через раціональність використання ресурсів (матеріальних, трудових, інтелектуальних, інформаційних) та їх віддачу в інноваційній діяльності.
Ринково-орієнтований підхід	Оцінює інновацію за її ринковим успіхом: зростанням частки ринку, конкурентоспроможністю, життєвим циклом товару, задоволенням потреб споживачів.
Стратегічний підхід	Аналізує вплив інновацій на довгострокові позиції підприємства, конкурентні переваги, технологічний розвиток, можливість виходу на нові ринки та зміцнення стійкості.
Інтегральний підхід	Поєднує економічні, фінансові, ринкові, соціальні, екологічні та технологічні показники для формування інтегрального індексу ефективності інновацій.

Складено на основі [23, 24]

Вибір підходу до оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності залежить від типу інновації, доступності інформації, стратегічних цілей підприємства та часових горизонтів. Найбільш точними і вигідними з практичної точки зору вважаються інвестиційно-фінансовий та інтегральний підходи, тоді як класичний економічний використовується для базових оцінок. Поєднання кількох підходів дає змогу отримати найбільш достовірну та об'єктивну картину результативності інноваційної діяльності [24].

Оцінювання інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств передбачає застосування системи загальних показників ефективності інноваційних процесів, які дозволяють визначити рівень результативності, економічної доцільності та впливу нововведень на розвиток підприємства. Такі показники згрупуємо наступним чином: показники оцінки ефективності інноваційних рішень; показники ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності; показники оцінки ділової активності, ефективності діяльності та використання ресурсів(рис. 1.6).

Крім того, важливим є комплексне врахування індикаторів, що характеризують інтенсивність упровадження інновацій, масштаб їх застосування, ступінь технологічного оновлення та організаційних змін. Оцінювання має включати аналіз інвестицій у дослідження й розробки, рівень окупності інноваційних проєктів, приріст продуктивності праці, зниження виробничих витрат, підвищення конкурентоспроможності продукції, а також соціально-екологічні ефекти. Сукупність цих показників забезпечує можливість формувати об'єктивну картину інноваційної активності підприємства, виявляти сильні та слабкі сторони його інноваційного розвитку та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо подальших напрямів удосконалення.

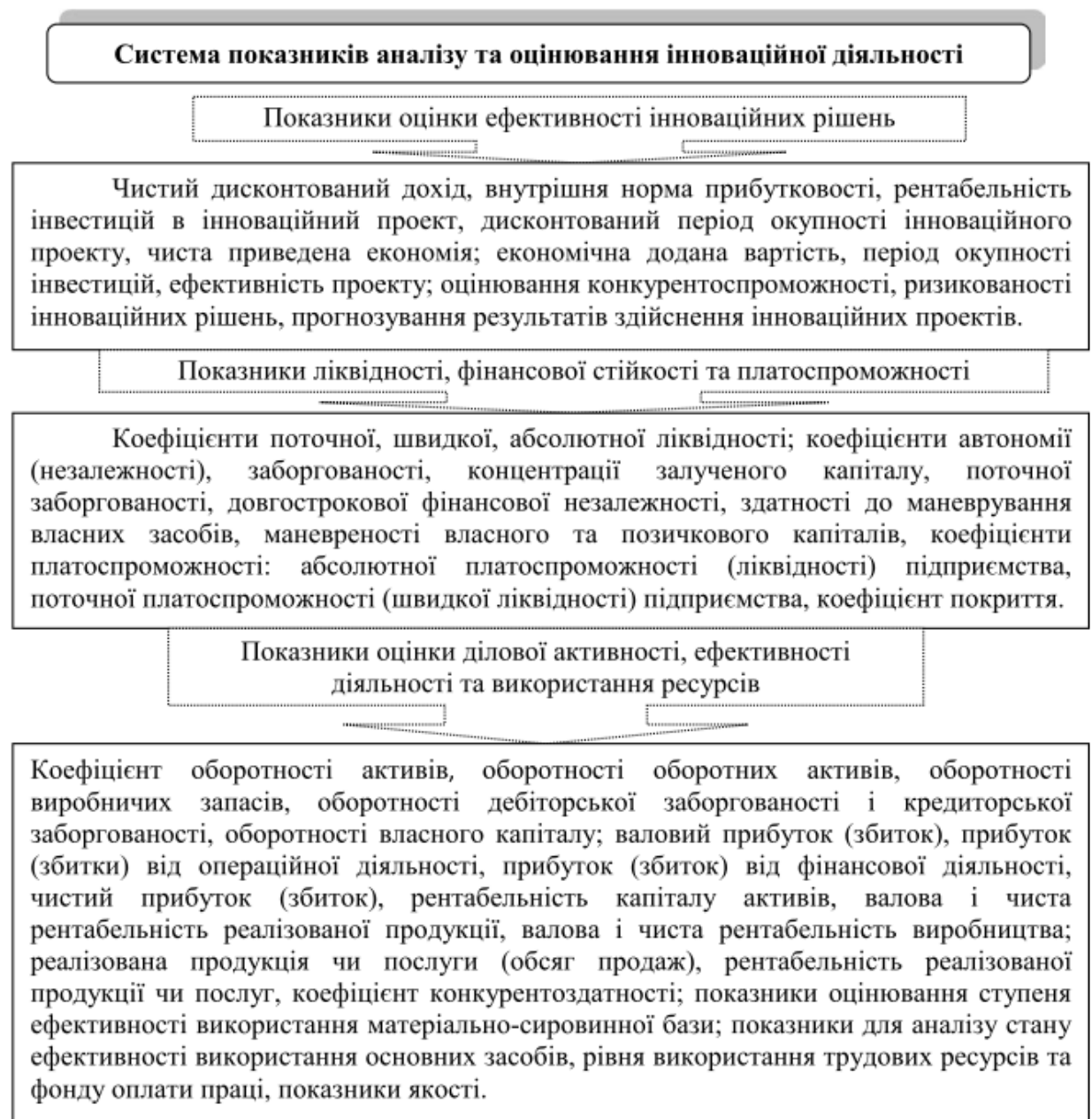

Рис. 1.6. Система показників аналізу та оцінки ефективності інноваційної діяльності

Оцінювання інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за поданими показниками дає змогу комплексно визначити результативність впроваджених нововведень. Узагальнення цих показників дозволяє виявити як економічні вигоди, так і технологічні, що відбуваються

на підприємствах. Отримані результати є підґрунтям для формування ефективної інноваційної стратегії та подальшого вдосконалення діяльності.

На практиці окремих сільськогосподарських підприємств оцінку інновацій здійснюють використовуючи чотири ключові напрями:

- 1) визначення ефективності залежно від типу інновації (технічної, технологічної чи економічної);
- 2) порівняння результативності різних інноваційних рішень;
- 3) аналіз ефективності за допомогою динамічних методів;
- 4) оцінювання можливих ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій.

Схематично комплексну оцінку економічної ефективності інновацій висвітливо на рис. 1.7.

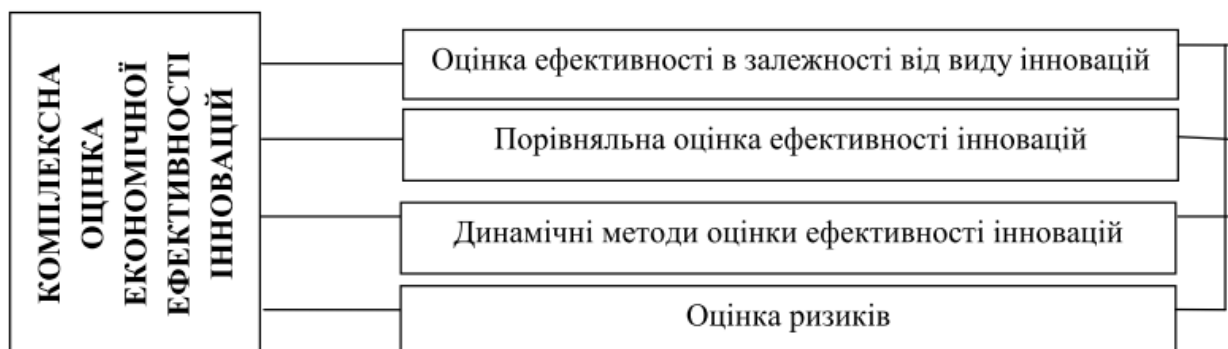

Рис. 1.7. Комплексна оцінка економічної ефективності інновацій на сільськогосподарському підприємстві.

При оцінці інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств варто використовувати методи стратегічного аналізу такі як SWOT і PEST аналізи, оскільки вони дозволяють системно оцінити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на інноваційний розвиток.

SWOT-аналіз допомагає визначити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості і загрози, пов'язані з інноваційною

діяльністю. SWOT-аналіз дозволяє підприємству стратегічно спрямувати інновації, використовуючи свої переваги та мінімізуючи ризики.

Отже, оцінка інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств базується на комплексному підході, який поєднує кількісні та якісні методи аналізу. До кількісних методів відносять фінансово-економічні показники, інвестиційну активність, рівень впровадження нових технологій та продуктів, а також показники ефективності виробництва. Якісні підходи зосереджуються на оцінці організаційної структури, інноваційної культури підприємства, компетенцій персоналу та здатності до адаптації нововведень. В умовах трансформаційної економіки важливо поєднувати ці підходи для отримання цілісного уявлення про інноваційний потенціал та ефективність його використання, що дозволяє визначати стратегії розвитку, підвищувати конкурентоспроможність аграрних підприємств.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств

Львівська область характеризується високою диверсифікацією аграрного виробництва та значним потенціалом для розвитку рослинництва й тваринництва. Це зумовлено поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов, різноманітністю ґрунтових ресурсів та наявністю розгалуженої інфраструктури, що забезпечує ефективне ведення сільського господарства.

Крім того, область має переваги у вигляді вигідного географічного розташування, близькості до ринків ЄС, активного розвитку переробної промисловості та зростаючого інтересу іноземних інвесторів до аграрного сектору регіону. Все це створює передумови для підвищення конкурентоспроможності місцевих аграрних підприємств і зміцнення їхнього експортного потенціалу.

Сільськогосподарське виробництво в Львівській області зростало протягом останніх років і ця динаміка пояснюється низкою чинників: насамперед зростанням продукції рослинництва - у 2024 році обсяги рослинницької продукції в області зросли приблизно на 9% порівняно з 2023 роком (а в підприємствах – на 14,9%), що відображає як зростання урожайності, так і більш ефективнішу діяльність сільськогосподарських підприємств.

Важливим показником є індекс сільськогосподарської продукції, який відображає зміни обсягу виробництва сільськогосподарської продукції у порівнянні з базовим періодом (2015 р.) (рис. 2.1).

2015 рік=100%

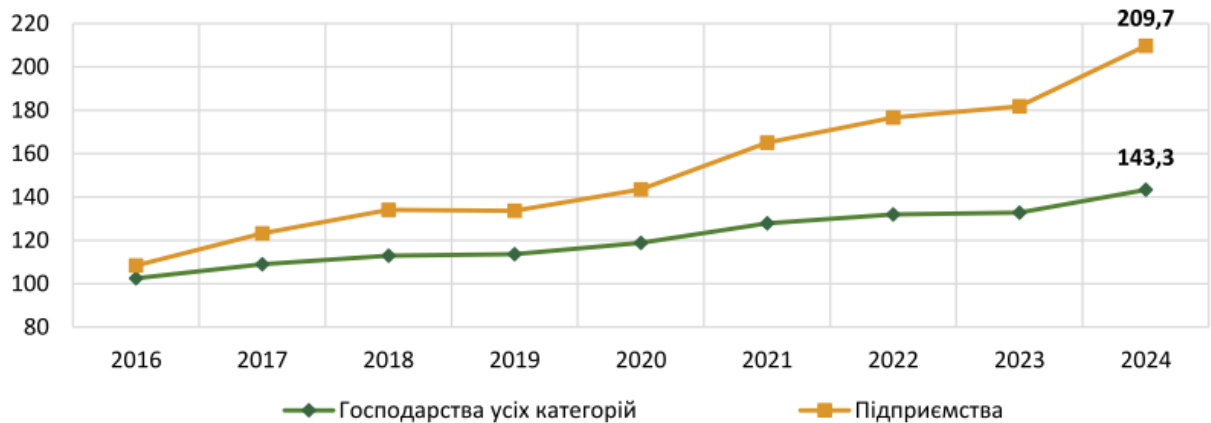

Рис. 2.1 Індеси сільськогосподарської продукції у Львівській області

Побудовано на основі [25]

На динаміку зміни індексу впливає низка чинників, проаналізуємо їх на основі виробництва продукції рослинництва та тваринництва у сільськогосподарських підприємствах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Індеси сільськогосподарської продукції підприємств Львівської області
(базовий рік 2015 – 100%)

Рік	Індеси, %	Коментарі
2018	Рослинництво – 134,3 Тваринництво – 133,3	Сприятливі погодні умови, стабілізація після кризових років, зростання попиту на продукцію, перші інвестиції у технічне оновлення.
2019	Рослинництво – 135,5 Тваринництво – 127,2	Невелике зростання рослинництва; зниження індексу тваринництва через скорочення поголів'я, зростання витрат і низьку рентабельність молочного виробництва.
2020	Рослинництво – 145,7	Вплив інвестиційних проєктів, зростання

	Тваринництво – 136,1	врожайності, розвиток птахівництва; попри COVID-19 агробізнес зберіг стабільність.
2021	Рослинництво – 165,6 Тваринництво – 162,7	Рекордні врожаї, високі ціни на агропродукцію, розширення тваринницьких комплексів, державні програми підтримки галузі.
2022	Рослинництво – 177,3 Тваринництво – 174,3	Релокація підприємств у Львівську область через війну, підтримка держави, зростання внутрішнього попиту, посилення ролі західного регіону як безпечної зони.
2023	Рослинництво – 180,4 Тваринництво – 186,5	Відновлення та модернізація виробництв, активізація інвестицій, дефіцит тваринницької продукції в країні, збільшення локального виробництва.
2024	Рослинництво – 207,3 Тваринництво – 217,6	Рекордне зростання. Масштабна модернізація, впровадження технологій точного землеробства, розширення тваринництва та переміщення виробництв у безпечні регіони.

Складено за даними [25]

Продукція сільського господарства в динаміці зростає загалом на 8 %, а в сільськогосподарських підприємствах – на 15,3 % (рис. 2.2).

попередній рік=100%

Рис. 2.2 Приріст (зменшення) сільськогосподарської продукції Львівської області

Побудовано на основі [25].

У загальному обсязі продукції сільського господарства зростає частка підприємств: у 2023 році – 58 %, у 2024 році – 62 %. Це свідчить про поступове зміщення структури аграрного виробництва на користь більш організованих, технологічно оснащених та економічно стійких господарських формувань.

Аналізуючи структуру виробництва продукції, бачимо, що найбільша частка припадає на продукцію рослинництва, а саме технічні культури 27 %, зернові культури – 23,4 %, картоплі та овочеві культури – 19,7 %. У тваринництві вагома частка припадає на вирощування тварин 18 % (рис. 2.3).

у % до підсумку

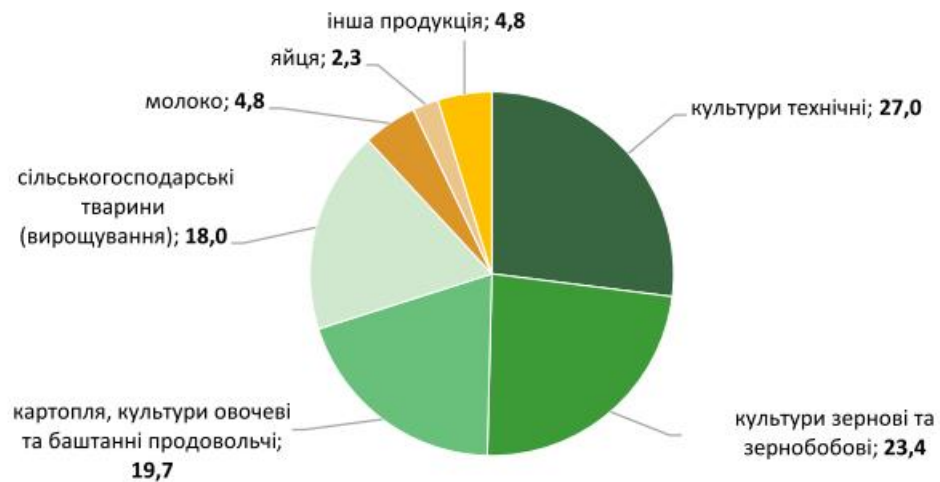

Рис. 2.3. Структура виробництва продукції рослинництва і тваринництва, 2024 р.

Побудовано на основі [25]

Виробництво продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах Львівщини характеризується суттєвим зростанням обсягів виробництва сої та картоплі, також зростає виробництво цукрових буряків, тоді як збір соняшнику скоротився через зменшення посівних площ і урожайності. Це свідчить про поступову перестановку структури посівів у сторону технічних культур (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка виробництво основних культур у сільськогосподарських
підприємствах Львівщини, тис. тонн

Культура	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	2024 р. до 2020р., %
Культури зернові та зернобобові	1189,09	1361,45	1426,43	1279,53	1402,42	118,0
Соя	228,98	263,79	289,85	370,11	558,62	Більше в 2,4 рази
Соняшник	84,79	101,72	108,83	103,30	46,85	55,3
Буряк цукровий фабричний	723,09	848,47	1109,21	967,91	1183,05	163,7
Ріпак і кольза	172,11	177,36	176,68	192,41	196,43	114,1
Картопля	49,14	78,92	115,90	119,74	119,02	Більше в 2,4 рази
Овочеві культури	35,02	28,88	35,61	41,65	38,47	109,9
Плодові та ягідні культури	26,37	17,53	25,58	29,74	25,86	98,1

Складено на основі [26]

У 2024 році спостерігається зростання виробництва більшості культур порівняно з 2020 роком, що свідчить про поступове відновлення та підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва у Львівській області. Найбільше зросло виробництво сої та картоплі у 2,4 рази, це пов'язано зі зміною структури посівних площ та переорієнтацією господарств на більш рентабельні та стійкі до ризиків культури. Значне

збільшення обсягів має також виробництво цукрових буряків (163,7%), що вказує на зростанням попиту на буряковий цукор. Водночас різко скоротилося виробництво соняшнику (55 %). Плодові та ягідні культури утримують практично рівень 2020 року, демонструючи стабільність, але без значного росту. Загалом структура виробництва свідчить про посилення ролі технічних та високорентабельних культур у розвитку регіонального аграрного сектору.

Галузь тваринництва в сільськогосподарських підприємствах Львівщини орієнтована на молочне скотарство, свинарство й птахівництво. Тваринництву притаманна висока трудомісткість, залежність від кормової бази (тому воно тісно пов'язане з рослинництвом). На відміну від нього рослинництво в регіоні більш розвинене. У виробництві продукції на тваринництво припадає 35%, а на рослинництво – 65% [27]. Проте, тваринництво у Львівській області доповнює рослинництво, забезпечуючи додану вартість і продукти харчування. У табл. 2.3 прослідкуємо як змінювалось у динаміці виробництво продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 2.3

Виробництво основних видів продукції тваринництва у підприємствах
Львівської області

Продукція	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	2024 р. до 2020р., %
М'ясо, тис. т	101,6	129,2	133,4	144,7	171,2	168,6
Молоко, тис. т	29,8	29,3	30,7	31,4	33,8	113,5
Яйця, млн. шт	47,2	61,9	68, 3	80,5	98,1	207,9

Складено на основі [26]

У 2020–2024 рр. тваринницька галузь Львівської області демонструє стійке зростання виробництва всіх основних видів продукції, що свідчить про підвищення інтенсифікації та ефективності галузі. Найбільше зростання спостерігається у виробництві яєць – обсяги збільшилися більш ніж удвічі. Виробництво м'яса також суттєво зросло – на 68,6%, відображаючи тенденції до розширення промислового тваринництва та підвищення продуктивності. Молочна галузь демонструє більш помірне, але стабільне зростання – на 13,5%. Загалом регіон зміцнює свою позицію у виробництві продукції тваринництва, збільшуючи обсяги навіть попри економічні та політичні виклики.

Доцільно зауважити, що виробництво окремих видів продукції, наприклад молока, економічно вигідніше у сільськогосподарських підприємствах, ніж у господарствах населення, оскільки підприємства мають суттєві переваги у масштабах виробництва, технологічному забезпеченні та організації праці (рис. 2.4).

Ефект масштабу дає змогу суттєво зменшувати собівартість одиниці продукції: великі підприємства можуть оптимізувати витрати на корми, енергоносії, ветеринарне обслуговування, амортизацію техніки тощо. Сучасні ферми використовують високопродуктивні породи худоби та автоматизовані системи доїння, що підвищує продуктивність праці.

Крім того, підприємства працюють за стандартизованими технологічними картами, що забезпечує стабільну якість молока, необхідну для співпраці з переробними підприємствами та участі у довгострокових контрактах. Господарства населення, як правило, обмежені поголів'ям та сезонністю, що робить їх продукцію дорожчою у виробництві й менш конкурентною.

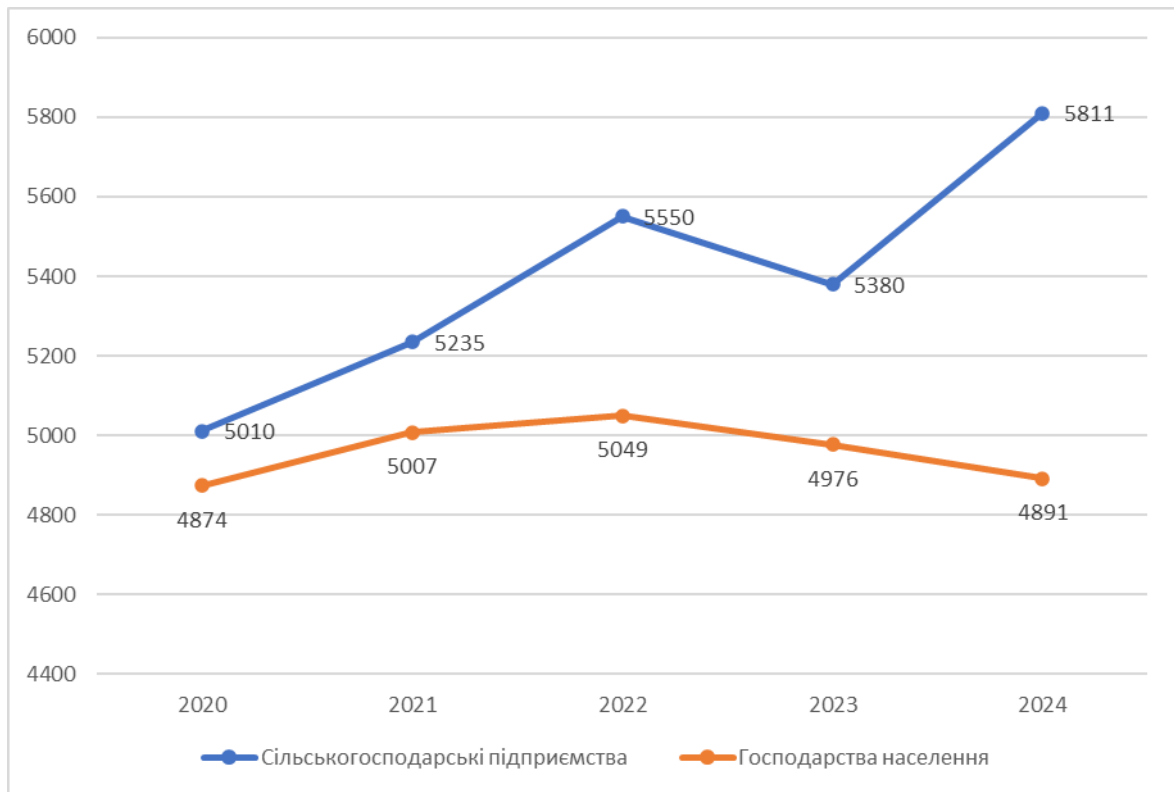

Рис. 2.4. Середньорічний надій молока у підприємствах та господарствах населення Львівської області, кг/корову

Побудовано на основі [26]

Важливо й те, що сільськогосподарські підприємства мають кращий доступ до інвестицій, кредитів та державних програм підтримки, що дозволяє постійно модернізувати виробництво та впроваджувати інноваційні технології. У результаті вони досягають більшої продуктивності, нижчих витрат і вищої рентабельності порівняно з господарствами населення.

Особлива роль належить реалізації аграрної продукції, оскільки саме ефективний збут визначає фінансову стабільність сільськогосподарських підприємств та їх здатність до інвестицій у розвиток виробництва. Від правильного планування каналів збуту, формування конкурентоспроможної ціни та налагодження логістики залежить не лише прибутковість

господарства, а й стабільність продовольчого ринку загалом. Крім того, реалізація продукції впливає на формування довгострокових партнерських відносин із покупцями, розвиток експортного потенціалу та інтеграцію в національні та міжнародні ринки (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Канали реалізації сільськогосподарської продукції підприємствами

Сільськогосподарські підприємства Львівщини використовують різноманітні канали реалізації своєї продукції, що включають прямі, непрямі та спеціалізовані. Продаж через прямі канали дозволяє безпосередньо контактувати з кінцевим споживачем і отримувати більшу частину прибутку. Інші канали передбачають постачання продукції оптовим компаніям, переробним підприємствам та мережам супермаркетів, що забезпечує стабільний збут великих обсягів, але може знижувати маржинальність. Значну роль відіграють також онлайн-платформи та електронна торгівля, які стають дедалі популярнішими для реалізації овочів, ягід, молочної продукції та м'яса, відкриваючи доступ до ширшого ринку, включно з міжнародним.

Отже, виробничо-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств області, протягом досліджуваного періоду, демонструє зростання ефективності, але одночасно стикається з низкою викликів: нестабільність цін на аграрну продукцію, зростання витрат на матеріально-технічні ресурси, дефіцит кваліфікованої робочої сили та потреба в оновленні техніки. Фінансова нестійкість, пов'язана з коливаннями попиту й пропозиції, складним політичним та економічним становищем країни, що пов'язано з війною, а також впливом зовнішньоекономічних чинників, ускладнює довгострокове планування виробництва. Попри це, підприємства поступово підвищують ефективність господарської діяльності, що створює передумови для подальшого зростання конкурентоспроможності аграрного сектору Львівської області.

2.2. Сучасний стан інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств Львівської області

Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств Львівської області останніми роками демонструє поступове зростання, зумовлене як внутрішніми трансформаціями аграрного сектору, так і зовнішніми викликами, пов'язаними з євроінтеграційними процесами та конкурентним тиском на ринку. Підприємства активніше впроваджують сучасні технології у сфері рослинництва та тваринництва, серед яких – системи точного землеробства, автоматизовані засоби моніторингу врожайності, зерносховища нового покоління, енергоощадні технології та біоенергетичні рішення. Спостерігається поступове оновлення технічної бази, використання дронів для агрохімічних робіт, а також підвищення зацікавленості у цифрових інструментах управління виробничими процесами.

Впровадження передових технологій у сільське господарство науковці називають агроінноваціями. Так, Н. Долгошея доводить, що агроінновації мають свої особливості, зумовлені специфікою сільськогосподарського виробництва: біологічними, агрохімічними, науково-технічними, інформаційними аспектами [29]. Дещо ширше розуміння агроінновації в своїх дослідження подає Г. Сиротюк «це нововведення у сільському господарстві, що пов'язані з впровадженням нових сортів рослин, порід тварин, нової техніки і ресурсозберігаючих технологій, які направлені на отримання економічного, соціального і екологічного ефектів від їх застосування» [30].

Динаміка розвитку агроінновацій у сільському господарстві Львівщини є позитивною, проте нерівномірною: найбільш активно інновації впроваджують середні та великі господарства, тоді як малі підприємства часто стикаються з обмеженим доступом до фінансування та дефіцитом кваліфікованих кадрів. Проаналізуємо наявність сільськогосподарських підприємств за розмірами у загальній кількості (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Частка сільськогосподарських підприємств у загальній кількості у Львівській області

Рік	Великі та середні підприємства, %	Малі підприємства, %	Мікропідприємства (з малих), %
2020	5,42	7,00	7,34
2021	5,37	7,17	7,45
2022	5,09	7,16	7,47
2023	3,74	7,47	7,75
2024	3,88	7,28	7,50

Розраховано автором за даними [26].

Розвиток сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі є одним із найбільш перспективних та водночас складних процесів, оскільки він вимагає ефективного управління ресурсами та стратегічного планування з урахуванням специфіки діяльності конкретного підприємства. У практичній діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області найбільше поширені технологічні інновації, спрямовані на підвищення ефективності виробництва, оптимізацію ресурсів та покращення якості продукції [30].

Впровадження сучасної техніки, автоматизованих систем поливу, дронів для моніторингу посівів, а також цифрових платформ для планування та контролю сільськогосподарських процесів дозволяє підприємствам зменшувати витрати, підвищувати врожайність та якість продукції ().

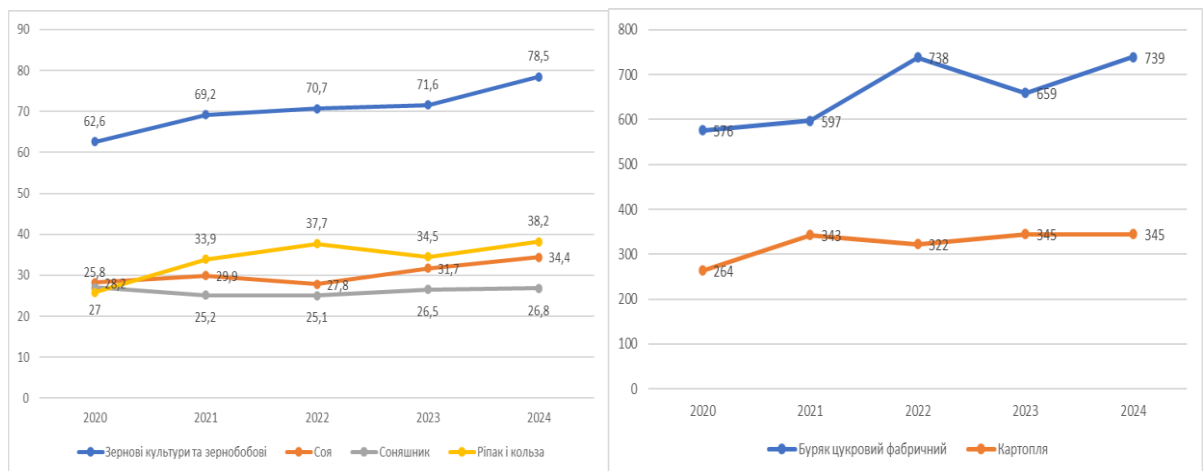

Рис. 2.6. Урожайність основних сільськогосподарських культур у підприємствах Львівської області, ц/га

Побудовано на основі [26]

З даних таблиці бачимо, що урожайність зернових та зернобобових культур стабільно зростає від 62,6 ц/га у 2020 році до 78,5 ц/га у 2024 році,

що свідчить про поступове підвищення ефективності виробництва. Соя також показує позитивну динаміку, зростаючи з 28,2 до 34,4 ц/га, хоча у 2022 році відбулося незначне падіння. Урожайність соняшника залишається відносно стабільною, коливаючись у межах 25-27 ц/га. Значне зростання урожайності цукрових буряків – з 576 ц/га у 2020 році до 739 ц/га у 2024 році, з піком у 2022 році. Ріпак і кольза показують поступове зростання з 25,8 до 38,2 ц/га, а картопля досягла стабільного рівня 345 ц/га у 2023–2024 роках після коливань у попередні роки. Загалом, тенденція свідчить про покращення технологій вирощування та ефективності сільськогосподарського виробництва.

Найбільший ефект від інновацій видно у ріпаку і кользі, буряку та зернових культурах. Загалом, технологічні інновації (нові сорти, точне землеробство, ефективне удобрення та захист рослин, сучасна техніка) позитивно вплинули на більшість культур, забезпечуючи зростання продуктивності від 20 до 50% за 5 років. Варто зауважити, що клімат та специфіка вирощування культури суттєво впливають на врожайність, навіть при високих технологіях.

Проявом продуктових інновацій у діяльності сільськогосподарських підприємств Львівщини протягом останніх років можна вважати вирощування високорентабельних нішевих культур, що раніше не були характерні для регіону. До таких культур належать соя, соняшник та різноманітні ягідні культури (лохина, жимолость, малина ремонтантних сортів).

До продуктових інновацій також належить виробництво органічної продукції – це не просто інша технологія вирощування, а повноцінна продуктова стратегія. Сертифікована органічна продукція дає можливість виходити на нішеві ринки, підвищувати додану вартість продукції, зміцнювати репутацію бренду й відповідати зростаючому попиту споживачів

на безпечні й екологічні продукти. Органічне виробництво вимагає інвестицій у нові агротехніки, системи сертифікації та ланцюги постачання, тому для багатьох підприємств це одночасно – інновація продукту й бізнес-моделі.

На Львівщині функціонує 28 сертифікованих операторів органічного ринку, більшість з яких займаються вирощуванням органічної сільськогосподарської продукції. Основу їх спеціалізації становлять органічні ягідні та зернові культури, під які задіяно понад 2000 га сільськогосподарських угідь. Інша половина операторів представлена суб'єктами господарювання, що здійснюють переробку органічної продукції, заготівлю дикоросів, а також виробництво органічних добрив і засобів захисту рослин [31, 32].

Органічна продукція надходить як на внутрішній, так і на зовнішній ринки, причому експорт часто перевищує внутрішнє споживання. З наявних на Львівщині операторів органічного виробництва 13 експортують свою продукцію до США та країн Європейського Союзу [32].

В Україні частка сільськогосподарських земель під органічним виробництвом становить близько 1,1 %. На подальший розвиток органічного виробництва значний вплив має повномасштабна війна в країні та логістичні обмеження.

У Львівській області значна увага приділяється використанню біотехнологій та органічних добрив, що забезпечує екологічну безпеку виробництва та сприяє розвитку сталого сільського господарства в регіоні. Інноваційні підходи також включають інтеграцію з аграрними стартапами та науково-дослідними установами, що стимулює впровадження передових практик та підвищує конкурентоспроможність підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Інноваційні технології активно впроваджуються і в тваринництві досліджуваного регіону. Уже реалізовано низку успішних високотехнологічних проєктів: ТЗОВ «Барком», ТЗОВ «Галичина-Захід» та ТОВ «ВЕСТ АГРО ГРУП ТМ» (свинарство), ПАФ «Білий Стік» (молочне скотарство), ВАТ «Птахофабрика Львівська» (птахівництво).

Поголів'я великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах регіону, аналогічно як і чисельність корів продовжує плавно скорочуватися, що свідчить про поглиблення проблем у скотарстві. Натомість поголів'я свиней має тенденцію до зростання, порівняно з 2020 р. кількість свиней збільшилася більш ніж на третину. Чисельність птиці зросла майже на 50 %, що відображає активний розвиток цього сегмента та його реагування на ринковий попит (рис. 2.6).

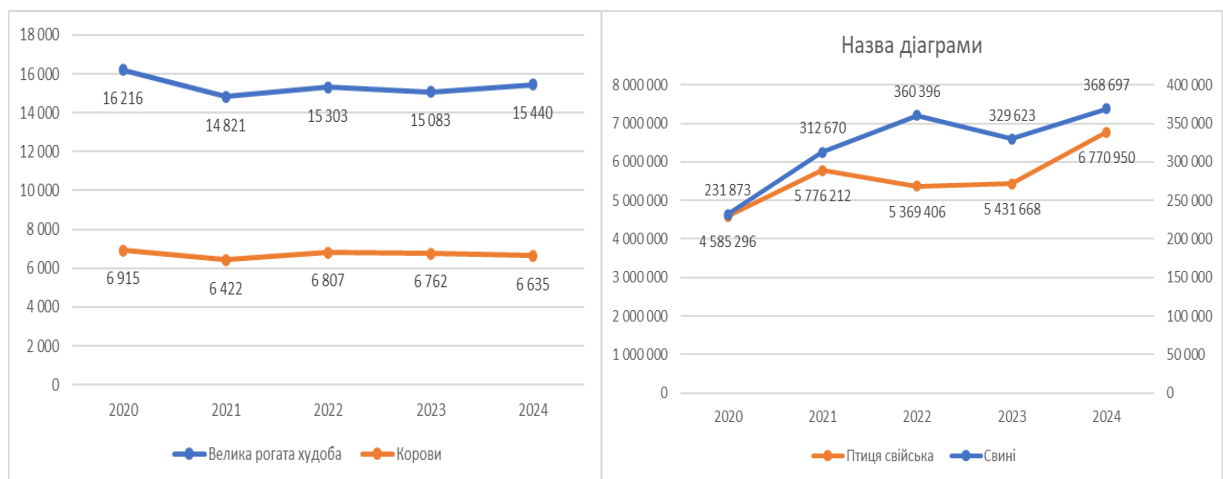

Рис. 2.6. Наявність поголів'я у сільськогосподарських підприємствах Львівської області, на кінець року, голів

Побудовано на основі [26]

Загалом структура тваринництва регіону зміщується в бік інтенсивних галузей.

Протягом досліджуваного періоду у Львівській області спостерігається стійка позитивна динаміка виробництва основних видів продукції

тваринництва, що свідчить про зміцнення галузі та підвищення ефективності аграрних підприємств, а також застосування інновацій наклало свій відбиток на зростання продуктивності тварин і птиці (рис. 2.7).

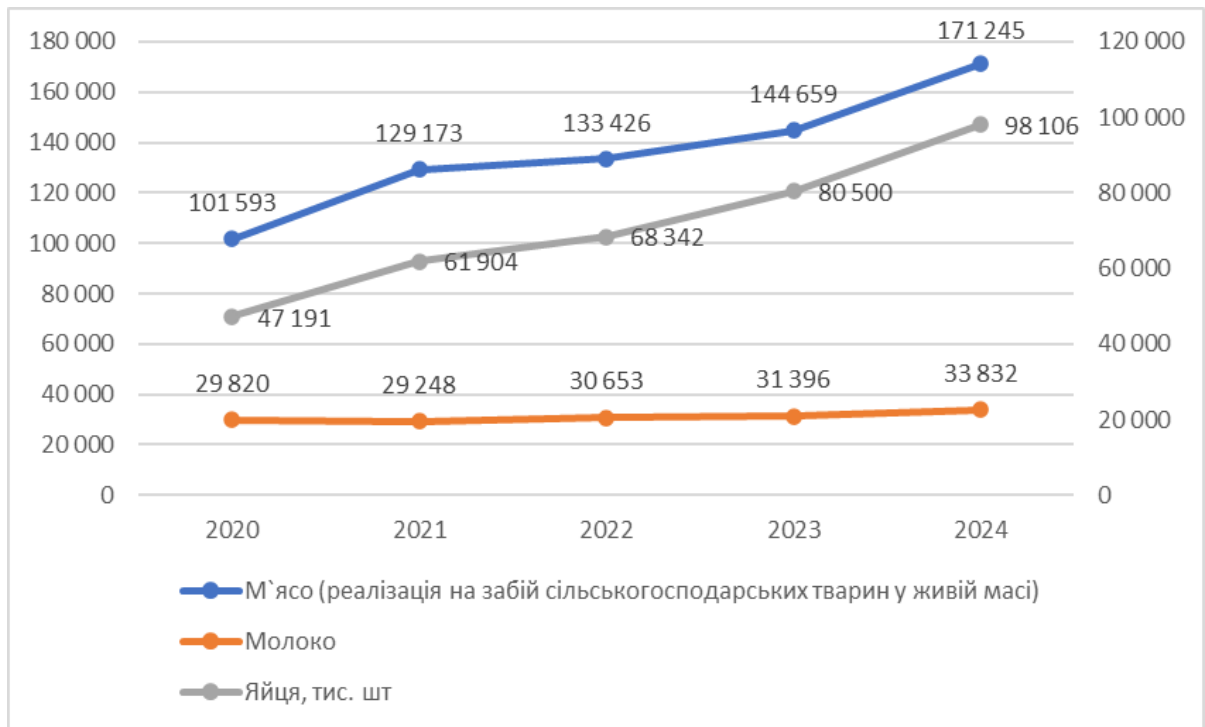

Рис. 2.7. Динаміка виробництва продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах, тон

Побудовано на основі [26]

Обсяги реалізації м'яса в живій масі зросли з 101,6 тис. т до 171,2 тис. т, тобто більш ніж на 68%, що є наслідком покращення технологій вирощування. Виробництво молока також мало поступове зростання – на 13,4%. Обсяг виробництва яєць збільшився більш ніж удвічі (з 47,2 млн шт до 98,1 млн шт), що свідчить про активний розвиток птахівництва та модернізацію виробництва.

Розвиток інновацій на сьогодні стримується низьким рівнем фінансової підтримки, обмеженим доступом до сучасних знань і технологій та недостатньою інтеграцією з науково-дослідними установами. Незважаючи на

це, перспективи інноваційного розвитку регіону залишаються високими завдяки зростаючій зацікавленості підприємств у цифровізації, екологічних ініціативах та інтеграції в європейські ринки.

2.3 Державна підтримка інноваційних процесів аграрного сектору

Державна підтримка інноваційних процесів аграрного сектору – це комплекс заходів, політик та інструментів, які держава застосовує для стимулювання науково-технічного розвитку, впровадження новітніх технологій та підвищення ефективності аграрного виробництва. Метою такої підтримки є модернізація аграрного сектору, забезпечення його конкурентоспроможності на національному та міжнародному ринках, підвищення продуктивності праці та стійкості виробництва [36].

В. Разживін пропонує поділ інструментів державного регулювання інновацій на дві підгрупи, виходячи з характеру впливу на інноваційну діяльність: економічні та організаційно-правові [37].

Харченко Ю. виділяє такі методи державної інноваційної політики: економіко-правові механізми регулювання інноваційної діяльності; державне фінансування науково-дослідних та інноваційних проєктів; контрактні відносини між інноваційними суб'єктами та державою; податкова стимуляція інноваційної діяльності; патентно-ліцензійне та антимонопольне регулювання; амортизаційні пільги та субсидійна підтримка; передача та комерціалізація технологій; сприяння міжорганізаційній кооперації та розвитку малого інноваційного бізнесу; державні закупівлі інноваційних продуктів і послуг; розвиток науково-технічної інфраструктури [38].

На основі досліджень нами виділено такі напрями та інструменти державної підтримки інноваційних процесів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Сутність державної підтримки інноваційних процесів аграрного сектору

Напрямок підтримки	Мета	Інструменти
Фінансово-економічна	Стимулювання впровадження інновацій, підвищення інвестицій у агросектор	Субсидії, гранти, пільгові кредити, державні інвестиційні програми
Науково-технічна	Забезпечення науково-технічного розвитку, створення нових технологій	Фінансування науково-дослідних робіт, лабораторії, агротехнічні центри
Регуляторно-правова	Створення сприятливого законодавчого середовища для інновацій	Захист інтелектуальної власності, спрощені процедури впровадження технологій, податкові пільги
Інформаційно-консультаційна	Поширення знань та обмін досвідом	Семінари, тренінги, виставки, консультації для агровиробників
Міжнародне співробітництво	Залучення сучасних технологій і інвестицій	Спільні міжнародні проекти, програми обміну, участь у глобальних дослідницьких ініціативах

Складено на основі [35-37]

Інноваційні процеси аграрного сектору в Україні та у Львівській області не набули вагомих масштабів через обмежене фінансування та низьку інвестиційну привабливість галузі. Значну роль відіграє недостатній рівень технологічної модернізації та слабка інтеграція сучасних цифрових рішень у виробництво. Крім того, відсутність ефективних державних програм підтримки інновацій стримує розвиток науково-технічного потенціалу аграрного сектору.

У Комплексній програмі на 2021-2025 рр. інноваційний розвиток аграрного сектору регіону розглядається здебільшого через підтримку малого

і середнього бізнесу: вона передбачає пільгові кредити, субсидії та відшкодування витрат на сучасний посадковий матеріал й обладнання (наприклад, посадку ягід із сертифікованим садивним матеріалом, зрошувальні системи), а також заохочує об'єднання фермерів у кооперативи для спільного застосування прогресивних технологій. Крім того, програма активізує сільськогосподарське дорадництво та інформаційно-освітню діяльність із поширення передових агротехнологій, новітніх підходів у тваринництві та рослинництві [33].

У Стратегії розвитку області на період 2021-2027 роки інноваційний розвиток аграрного сектору вписаний у стратегічну ціль «конкурентоспроможна економіка на засадах смарт-спеціалізації», що означає стимулювання інвестицій у інноваційні види діяльності з високою доданою вартістю та науково-технологічне оновлення. У Стратегії зауважено, що «одним з пріоритетів смарт-спеціалізації регіону є розвиток біоекономіки...» і органічне сільське господарство віднесено до основних галузей біоекономіки області [34].

Основні напрями інноваційної політики щодо сільськогосподарських підприємств у Львівській області включають розвиток інноваційної інфраструктури, стимулювання наукових досліджень та впровадження нових технологій, підтримку в освоєнні нових ринків збуту та продуктів, а також створення сприятливого нормативно-правового клімату (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Напрямами інноваційної політики сільськогосподарських підприємств у
Львівській області

Напрямок	Інструмент	Мета	Джерела фінансування
Комплексна програма розвитку АПК (2021–2025)	Заходи підтримки для мікро-, малих і середніх агровиробників	Підвищення ефективності виробництва, продовольчої безпеки,	Обласний бюджет, пільгові кредити під 3 %

		зайнятості	
Пільгові кредити	Надання кредитів на реалізацію бізнес-планів (виробництво, зберігання, переробка)	Фінансування інвестицій у інфраструктуру, модернізацію обладнання	Передбачено програмою Львівської ОДА
Компенсація за лізинг техніки	Компенсація відсотків за фінансовий лізинг	Стимулювання оновлення техніки, підвищення продуктивності	Комплексна програма Львівщини
Компенсація насіння	Часткове відшкодування вартості високоякісного насіння (овочеві, зернові)	Поліпшення генетичного потенціалу посівів, підвищення врожайності	Передбачено програмою Львівської ОВА
Дотації для тваринництва	Дотація утримання і збільшення поголів'я корів	Заохочення розведення, реконструкція тваринницьких підприємств	Програма «Розвиток тваринництва через фінансові стимули»
Компенсація за сертифікацію та «зелені» інвестиції	Гранти та навчальні програми	Підтримка органічного виробництва, енергоефективних технологій, ESG	Наприклад, Банк Львів надає гранти
Акселераційні програми для переробників	Освітньо-менторська програма (UAAgroGlobal Accelerator)	Допомога сільськогосподарським переробним підприємствам впровадити технології, експорт	За підтримки USAID АГРО
Інституційна стратегія / AKIS	Впровадження системи трансферу знань та інновацій (Agricultural Knowledge and Innovation System)	Підвищення трансферу технологій, якості	В рамках обговорення на рівні ОВА та національної стратегії
Консультаційна підтримка та навчання	Консультації з точного землеробства, фінансові консультації, навчальні курси з AI	Розвиток цифрових та інноваційних навичок серед аграріїв	Програми USAID, KSE, PROОН на території Львова або області

Складено автором на основі [33, 34, 39, 40].

На сьогодні, коли в країні складна економічна та політична ситуація, існує низка проблем щодо розвитку інноваційної політики, а саме:

1. Низька інноваційна активність
2. Інституційні виклики пов'язані з впровадженням нових технологій.
3. Часто малі фермери та господарства не мають достатньої підтримки або знань, щоб підготувати заявку на гранти чи кредити.
4. Інвестиційна нестабільність.

Тому, на перспективу пропонуємо сільськогосподарським підприємствам:

1. Посилити співпрацю з університетами та дослідницькими центрами (розвиток спільних лабораторій, демонстраційних ферм, центрів «зелених технологій»).
2. Покращення доступу до фінансування для малих фермерів, розвивати програми мікрофінансування, щоб дрібні виробники мали можливість інвестувати в нові технології.
3. Інформаційна підтримка та навчання.
4. Циркулярна біоекономіка.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

3.1. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності

Ефективне управління інноваційною діяльністю є одним із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах кліматичних змін, нестабільності ринкової кон'юнктури та зростання вимог до якості продукції. Сучасні тенденції розвитку аграрного сектору демонструють, що підприємства, які системно інвестують у технологічні, організаційні та управлінські інновації, досягають вищої продуктивності, оптимізують витрати та здатні швидше адаптуватися до викликів. Проте в Україні рівень інноваційної активності сільськогосподарських підприємств залишається недостатнім, що обумовлює необхідність удосконалення підходів до організації та управління інноваційними процесами.

Удосконалення управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств передбачає впровадження системних заходів, які забезпечують підвищення ефективності виробництва, оптимальне використання ресурсів та формування конкурентних переваг. Сутність таких напрямів полягає у комплексному поєднанні організаційних, технологічних, економічних та інформаційних інновацій, що створюють нову цінність для підприємства (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю

Напря́м	Сутні́сть
1. Стратегічне планування інноваційного розвитку	Формування довгострокової інноваційної стратегії та узгодження інноваційних проєктів зі стратегією підприємства.
2. Оптимізація управлінських структур та процесів	Впровадження інноваційних центрів; прискорення комунікацій та прийняття рішень.
3. Підвищення інвестиційно-фінансової забезпеченості інновацій	Залучення інвестицій і грантів; використання програм ЄС; формування внутрішніх інноваційних фондів; мінімізація інвестиційних ризиків.
4. Впровадження сучасних технологій	Цифровізація (AI, Big Data, сенсори); точне землеробство; автоматизація; біотехнології; підвищення продуктивності та якості продукції.
5. Розвиток кадрового потенціалу	Навчання цифровим інструментам; формування інноваційної культури; мотивація працівників до участі в інноваціях; розвиток управлінських компетенцій.
6. Інтеграція	Співпраця з університетами, науковими установами, технологічними компаніями; участь у кластерах; доступ до нових знань та технологій.
7. Моніторинг та оцінка інноваційної діяльності	Використання KPI; цифрові системи обліку; аналіз економічної ефективності та коригування інноваційної стратегії.
8. Екологізація інноваційного розвитку	Впровадження енергоощадних технологій; розвиток біоенергетики; органічне землеробство; покращення екологічної та ринкової привабливості підприємства.

Складено автором на основі [41, 42]

Стратегічне планування дозволить узгодити інноваційні проєкти з загальною стратегією підприємства та ринковими потребами. Оптимізація

управлінських структур дозволить зробити інноваційну діяльність більш ефективною та адаптивною. Ключовою умовою реалізації інноваційних рішень є забезпечення належної фінансової бази.

Підприємства на сучасному етапі не зможуть бути конкурентоспроможними без впровадження сучасних технологій. Поряд з тим, основою здатності підприємства впроваджувати нові технології є кадровий потенціал і підприємства повинні створити всі умови для його розвитку. Доступ до нових знань, технологій і ринків забезпечує інтеграція, тобто співпраця з науковими установами, бізнес-партнерами, інноваційними кластерами. Моніторинг інноваційної діяльності дає можливість своєчасно виявляти проблеми та підвищувати результативність.

Отже, реалізація вищезгаданих напрямів забезпечує комплексний підхід до підвищення інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств, поєднуючи стратегічні, організаційні, технологічні та кадрові аспекти. Удосконалення управління інноваціями створює умови для зростання конкурентоспроможності та сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Важлива роль належить інноваційній культурі, сутність якої полягає не лише у впровадженні нових технологій, але й цінності та поведінкові норми, які сприяють: відкритості до нових ідей, готовності працівників до експериментів, залученню персоналу до розвитку підприємства [43].

Сільськогосподарські підприємства, що формують інноваційну культуру, значно швидше адаптуються до змін і стають привабливішими для інвесторів та партнерів.

Для оцінки стану управління інноваційною діяльністю побудуємо алгоритм (рис. 3.1).

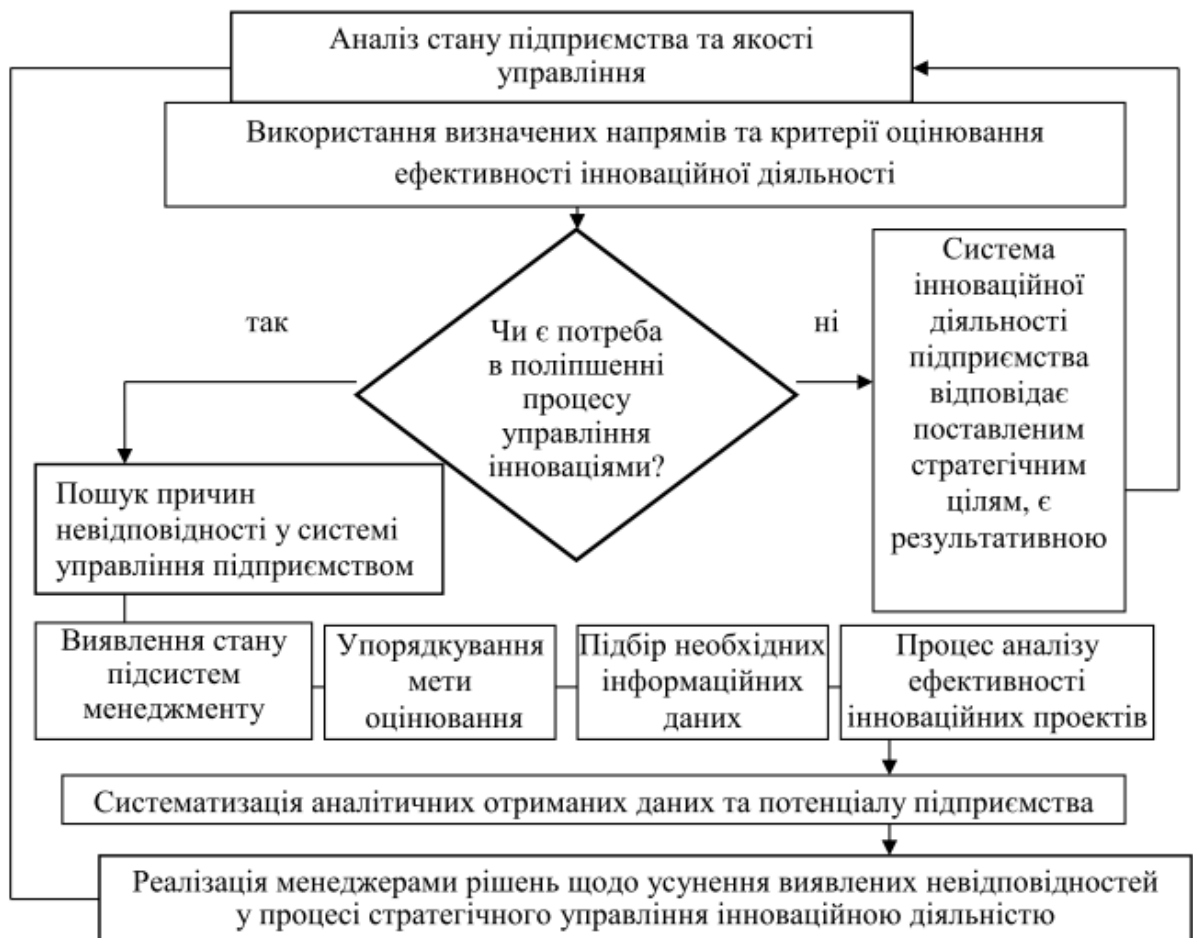

Рис. 3.1. Алгоритм оцінювання стану управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств

З рисунку бачимо цілісну логіку взаємопов'язаних етапів, що дозволяє здійснити об'єктивний і комплексний аналіз стану управління інноваційною діяльністю в сільськогосподарських підприємствах, виявити ключові управлінські проблеми та сформулювати дієві заходи для підвищення їх конкурентоспроможності.

Підвищення результативності інноваційної діяльності потребує узгодженого поєднання стратегічних, тактичних та оперативних заходів. На стратегічному рівні формується бачення розвитку та створюються умови для інновацій. Тактичні заходи забезпечують організацію й управління

інноваційними проєктами, а оперативні спрямовані на практичне впровадження розробок.

Таблиця 3.2

Заходи для підвищення результативності інноваційної діяльності

Рівень заходів	Основні заходи
Оперативні	Контроль за виконанням інноваційних проєктів на рівні окремих підрозділів. Внесення коректив у технологічні процеси. Впровадження автоматизованих систем обліку та моніторингу виробництва. Застосування сучасних агротехнічних засобів і обладнання. Регулярне оцінювання ефективності впроваджених інновацій і швидке реагування на проблеми.
Тактичні	Формування портфеля інноваційних проєктів і вибір найефективніших з них. Впровадження системи оцінки ризиків інновацій. Розробка та тестування нових сортів або гібридів сільськогосподарських культур. Використання інформаційних систем для моніторингу ефективності інновацій. Оптимізація процесів логістики та зберігання продукції. Підготовка персоналу для роботи з новими технологіями.
Стратегічні	Формування довгострокової інноваційної стратегії підприємства. Визначення пріоритетних напрямів розвитку технологій та продуктів. Забезпечення фінансування інноваційної діяльності. Створення інноваційної культури та мотивації персоналу до творчості. Партнерство з науковими установами, університетами, кластерами, стартапами. Побудова системи управління інноваціями

Комплексне застосування цих заходів дозволяє підвищити ефективність інноваційного процесу та забезпечити конкурентні переваги підприємства.

Впровадження інновацій на підприємствах супроводжується інноваційними ризиками, які накладають свій відбиток на виробничо-господарську діяльність та стійкість підприємства.

П. Микитюк та низка науковців під інноваційними ризиками розуміють «загрозу втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат у результаті здійснення виробничо-збутової та фінансової діяльності, яка спирається на нові технології, нові продукти, нові способи їхньої реалізації» [44].

Інноваційні ризики можна поділити на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх можна віднести рівень інноваційності підприємства, наявність економічних ресурсів тощо. До зовнішніх – нормативно-законодавча база, інституціональне середовище, природно-кліматичні умови, економічна ситуація в країні тощо. Тому, ефективність впровадження інновацій на підприємстві залежить не лише від аналізу інноваційних проєктів, а й від уміння підприємства управляти і попереджати виникнення ризиків.

Зважаючи на це, управління інноваційними ризиками має ґрунтуватися на системному підході, що поєднує як внутрішні механізми контролю, так і адаптацію до зовнішнього середовища. Підприємству необхідно не лише ідентифікувати потенційні загрози, а й завчасно розробляти інструменти їх мінімізації.

Серед важливих аспектів ефективного управління інноваційними ризиками можна виділити: формування культури інноваційної безпеки; забезпечення ресурсної стабільності; використання сучасних методів оцінювання ризиків; гнучка адаптація до зовнішнього середовища; стратегічне планування інновацій.

В результаті нашого досліджено розроблено модель управління інноваційними ризиками (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Модель управління інноваційними ризиками сільськогосподарського підприємства

Подана модель управління інноваційними ризиками систематизує ключові етапи виявлення, оцінювання та мінімізації ризикових факторів у процесі впровадження інновацій на сільськогосподарських підприємствах. Її застосування забезпечує підвищення стійкості сільськогосподарських підприємств до невизначеності та сприяє ефективнішому прийняттю управлінських рішень у динамічному середовищі.

3.2. Формування стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств

Розробка комплексної стратегії інноваційного розвитку є необхідністю для підвищення економічної ефективності та забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. Наукові дослідження свідчать, що стратегія інноваційного розвитку повинна ґрунтуватися на таких ключових принципах: системності, адаптивності, ефективності використання ресурсів та орієнтації на довгостроковий результат [45, 46].

Розроблення стратегії інноваційного розвитку підприємств являє собою комплекс дій, спрямованих на забезпечення довгострокового зростання та конкурентоспроможності підприємства шляхом впровадження нових технологій, модернізації виробничих процесів, оптимізації управлінських рішень та створення інноваційних продуктів і послуг [45].

Така стратегія передбачає системний підхід до аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, визначення ключових напрямів інноваційної діяльності, оцінку ризиків та ресурсного забезпечення, а також моніторинг ефективності впроваджених інновацій. Крім того, вона спрямована на формування гнучкої організаційної структури та розвиток корпоративної культури, здатної підтримувати постійні зміни, стимулювати креативність

працівників і забезпечувати інтеграцію нових технологій у виробничі та управлінські процеси. Такий підхід дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємства та забезпечувати оперативність реагування на зміни ринку та умов зовнішнього середовища (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Алгоритм формування та впровадження стратегії інноваційного розвитку на сільськогосподарському підприємстві

Алгоритм формування та впровадження стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств включає етапи аналізу

внутрішнього та зовнішнього середовища, визначення стратегічних цілей і пріоритетів інновацій, розробку конкретних заходів та ресурсного забезпечення їх реалізації. Аналіз зовнішнього середовища: вивчення ринкових тенденцій, конкурентного середовища, державної політики щодо сільського господарства та інноваційного розвитку, оцінка доступності фінансових ресурсів та інвестиційних програм. Оцінка внутрішнього потенціалу підприємства: визначення ресурсної бази, рівня технологічної оснащеності, кадрового потенціалу, наявності науково-дослідної діяльності та інноваційних проєктів.

Наступним кроком є безпосередня реалізація стратегії, що передбачає впровадження інноваційних проєктів, контроль і оцінку результативності, коригування дій у відповідь на зміни ринкової та технологічної ситуації (рис. 3.4).

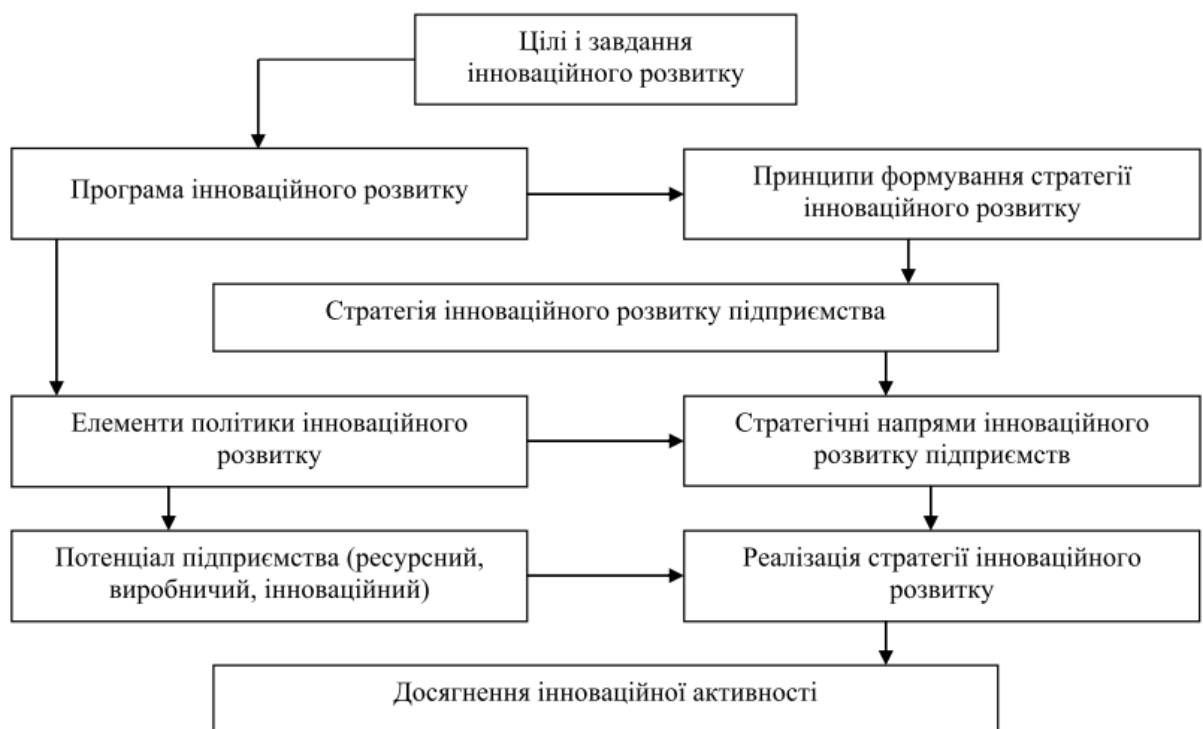

Рис. 3.4. Реалізація стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства

Реалізація стратегії відображає послідовний процес упровадження інновацій – від формування стратегічного бачення до отримання економічних результатів. Така послідовність включає постановку цілей, програми та завдань інноваційного розвитку, принципи формування стратегії. Етап реалізації являє собою впровадження нових технологій, модернізація виробництва, підготовка персоналу та адаптація бізнес-процесів. Досягнення інноваційної активності включає також моніторинг і контроль, що забезпечує корегування стратегії та досягнення підвищеної конкурентоспроможності підприємства [48, 49].

Формування та впровадження стратегії та її реалізація утворюють єдиний циклічний процес, де стратегічне планування безпосередньо пов'язане з практичним впровадженням інноваційних рішень (рис. 3.5).

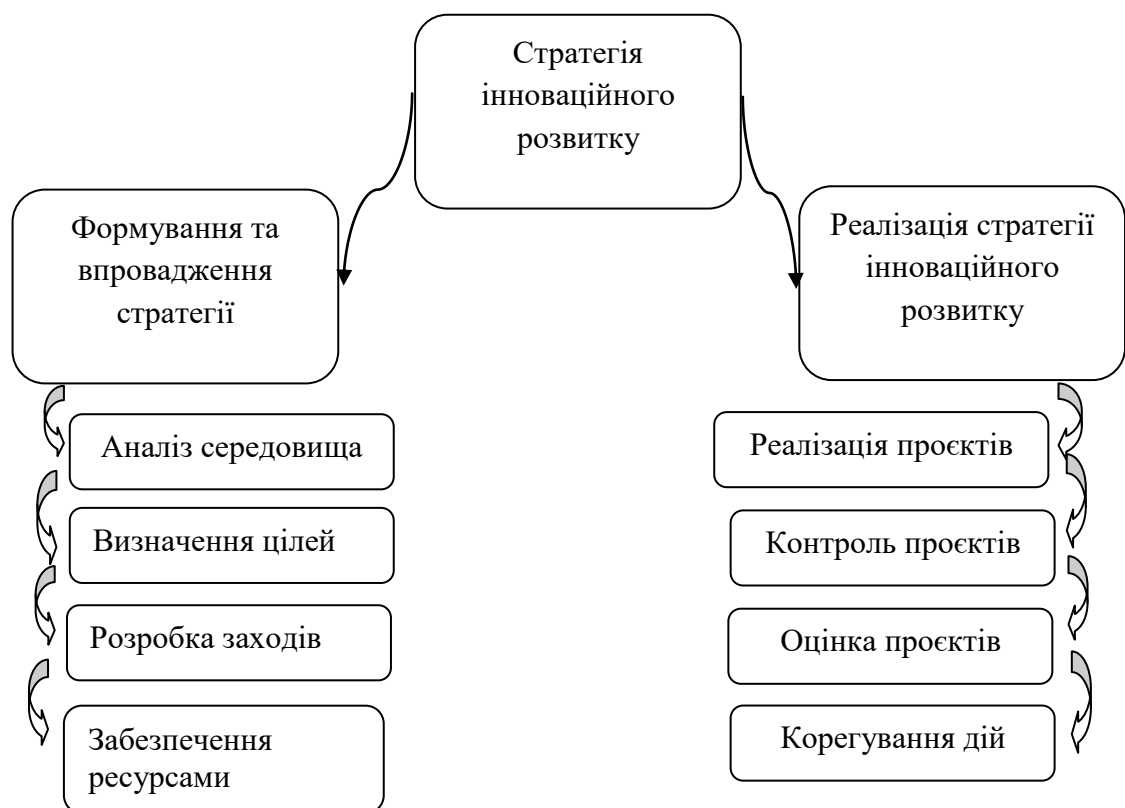

Рис. 3.5. Інтегральний цикл стратегії інноваційного розвитку

Оснoву для вибoру конкретних стратегічних кроків, таких як впровадження нових технологій, диверсифікація продукції або модернізація виробничих процесів забезпечує SWOT-аналіз. Даний стратегічний аналіз є важливим етапом стратегічного планування, перед формулюванням місії, цілей та стратегічних завдань підприємства. Він допомагає виділити пріоритетні напрями інноваційних змін. Стратегічний аналіз інноваційного розвитку розробимо для ТОВ «ВЕСТ АГРО ГРУП ТМ» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз інноваційного розвитку ТОВ «ВЕСТ АГРО ГРУП ТМ»

Сильні сторони	Слабкі сторони
✚ Використання передових технологій: прецизійне землеробство, дрони-обприскувачі, спектральні сенсори. ✚ Власна лабораторія для аналізу ґрунту, води, добрив. ✚ Вертикальна інтеграція контролю якості. ✚ Інвестування в інфраструктуру: будівництво сучасного елеваторного комплексу в регіоні. ✚ Сильний фокус на інноваціях і технологічному розвитку, що відповідає місії компанії.	✚ Обмежена диверсифікація доходів. ✚ Залежність від погодних та кліматичних ризиків, характерних для землеробства. ✚ Можливість технологічної складності - впровадження дронів, прецизійних сенсорів й лабораторних систем потребує кваліфікованого персоналу, інвестицій та підтримки. ✚ Локалізація бізнесу – зосереджена в одному, що створює регіональні ризики. ✚ Конкуренція за землю або ресурси з іншими підприємствами у Львівському регіоні. ✚ Логістичні виклики - транспортування, зберігання.
Можливості	Загрози
✚ Розширення вертикальної інтеграції - запровадження переробки, щоб додати вартість продукції. ✚ Залучення фінансування на інновації через зростаючий інтерес до «розумного» сільського господарства. ✚ Партнерство з науковими установами. ✚ Використання «зелених» технологій і концепцій сталого землеробства. ✚ Розвиток експорту зернових і технічних культур на міжнародні ринки. ✚ Використання даних з прецизійного землеробства для оптимізації витрат і збільшення урожайності.	✚ Коливання цін на сільськогосподарську продукцію можуть знизити прибутковість. ✚ Кліматичні зміни, посухи, погодні аномалії - ризик для врожайності. ✚ Законодавчі та регуляторні ризики: зміни земельного законодавства, податкової політики, субсидій. ✚ Конкуренція з боку великих агрохолдингів, які також інвестують в інновації. ✚ Ризики технологічного впровадження. ✚ Логістичні проблеми: труднощі з транспортуванням, зберіганням продукції.

Складено автором з використанням інформації підприємства [50]

В умовах сьогодення реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства притаманна низка викликів, серед яких: недостатнє фінансування, низький рівень цифрової грамотності персоналу, нестійка економічна ситуація, складна економічна та політична ситуація в країні спричиненні війною, правові обмеження та відсутність стимулів для інноваційної діяльності. Для подолання цих проблем необхідно комплексно поєднувати державну підтримку, участь у міжнародних програмах та розвиток внутрішніх інноваційних ресурсів підприємства.

3.3. Напрями модернізації організаційно-економічного механізму забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств

Впровадження інновацій дозволяє підприємствам забезпечити раціональне використання ресурсів, мінімізувати виробничі витрати, підвищити продуктивність праці, адаптуватися до змін клімату, вимог ринку та стандартів ЄС. У цьому контексті формування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку виступає визначальним інструментом, що поєднує методи, форми, інструменти та управлінські підходи для забезпечення переходу підприємства на інноваційну модель функціонування.

На думку В. Антощенко-Войнич «організаційно-економічний механізм являє собою сукупність взаємопов'язаних економічних важелів і методів впливу на виробництво, обмін, розподіл та споживання продукції, які функціонують в системі та симбіозі» [51].

О. Федірець дещо ширше трактує це поняття «комплекс взаємопов'язаних методів, інструментів, засобів та важелів, які за допомогою впливу на організаційно-економічні процеси задовольняють ефективну реалізацію поставлених цілей і завдань розвитку підприємства, сприяють

результативним змінам стану останнього завдяки дії чинників внутрішнього і зовнішнього середовища» [52].

Отже, виходячи з трактувань вважаємо, що організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємства – це цілісна система управління, яка забезпечує створення, впровадження, стимулювання та поширення інновацій на підприємстві шляхом використання економічних важелів, адміністративно-управлінських рішень та організаційних структур. Він формує підґрунтя для прийняття ефективних інноваційних рішень та спрямовує діяльність підприємства на підвищення конкурентоспроможності.

Можна виділити низку переваг та перспектив впровадження організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств [53, 54]:

1. Підвищення продуктивності та ефективності виробництва завдяки впровадженню нових технологій, техніки, цифрових рішень.
2. Зменшення виробничих витрат через оптимізацію процесів, автоматизацію та енергоощадні технології.
3. Підвищення конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.
4. Покращення якості продукції шляхом впровадження інновацій у технологіях вирощування, зберігання та переробки.
5. Раціональне використання ресурсів (земельних, енергетичних, водних), впровадження принципів сталого розвитку.
6. Зниження ризиків та невизначеності через системне оцінювання інноваційних проєктів та прогнозування їх економічної ефективності.
7. Підвищення інвестиційної привабливості підприємства завдяки наявності інноваційної стратегії.
8. Зростання рівня фінансових результатів – прибутку, рентабельності.

9. Підвищення технологічної гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін ринкового середовища.
10. Розвиток кадрового потенціалу через впровадження програм підготовки, перепідготовки та стимулювання персоналу.
11. Впровадження циркулярної економіки – повторне використання ресурсів, біоенергетика, зменшення відходів.
12. Зміцнення екологічної та соціальної відповідальності підприємства.

Метою організаційно-економічного механізму є формування умов для системного інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства з орієнтацією на підвищення економічної результативності, конкурентоспроможності та сталості.

Основні завдання:

- підвищення здатності підприємства до впровадження інновацій;
- формування сприятливого організаційного середовища для інноваційної діяльності;
- оптимізація використання ресурсів і мінімізація витрат;
- забезпечення доступу до фінансових ресурсів для інноваційних проектів;
- цифровізація виробничих та управлінських процесів;
- розвиток людського капіталу як ключового елемента інноваційності;
- створення внутрішньої системи стимулювання інноваційної активності;
- налагодження співпраці із науковими, освітніми, бізнес-структурами;
- створення механізмів оцінювання економічного ефекту від інновацій.

Загальна схема організаційно-економічного механізму включає в себе наступні ключові елементи: ризики, механізми та інструменти (рис. 3.5).

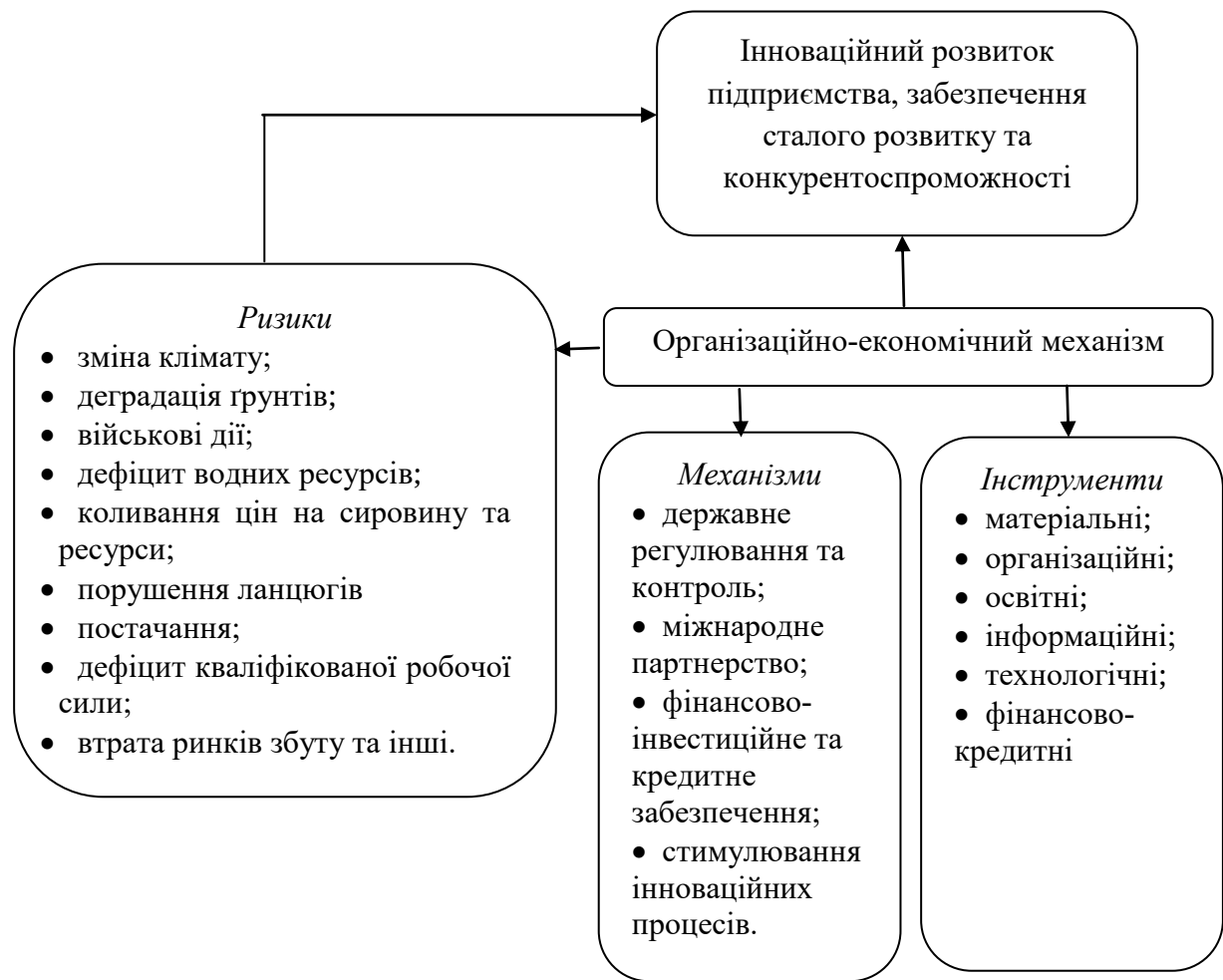

Рис. 3.6. Схема організаційно-економічного механізму сільськогосподарського підприємства

Важливим чинником реалізації інновацій є людський капітал, розвиток якого включає [55, 56]:

- підвищення кваліфікації працівників;
- навчання сучасним технологіям (точне землеробство, цифрові системи моніторингу, аграрна аналітика);
- залучення молодих фахівців і науковців;
- розвиток внутрішніх комунікацій для обміну знаннями.

У сучасних умовах цифровізації, глобалізації та високої мінливості ринкового середовища саме знання, компетентності, креативність і здатність до навчання працівників стають основою створення та впровадження нових

технологій. Інновації не можуть виникати без активної участі людини як носія інтелекту, професійних навичок та творчого мислення.

Передусім людський капітал забезпечує генерацію нових ідей. Дослідники, інженери, технологи, менеджери інновацій формують осередок процесів створення нових продуктів, технологій та організаційних рішень. Високий рівень освіти, доступ до нових знань та готовність до експериментування створюють умови для появи інновацій у підприємствах та галузях. Чим вищий рівень розвитку людського капіталу, тим інтенсивніше формується інноваційне середовище.

Г. Сиротюк зауважує, що «навички, знання та мотивація працівників стають основою для впровадження інновацій, підвищення якості продукції та оптимізації виробничих процесів» [57].

Найкращі технологічні рішення неможливо реалізувати без кваліфікованих працівників, які можуть оволодіти складними технічними процесами, працювати з цифровими системами, аналізувати великі масиви даних та приймати управлінські рішення. Підприємства, які інвестують у підвищення кваліфікації персоналу, отримують значно більшу віддачу від інноваційних впроваджень, оскільки працівники швидше опановують нові інструменти і технології. Між людським капіталом та інноваціями існує тісний взаємозв'язок, який полягає у адаптації до викликів сьогодення та постійного розвитку сільськогосподарських підприємств [58].

Людський капітал виступає носієм цінностей відкритості, творчості, співпраці та прагнення до постійного вдосконалення. Інноваційний розвиток неможливий у середовищі, де відсутня культура обміну знаннями, горизонтальна комунікація, підтримка ініціативності та готовність до ризику. Культура інновацій формує сприятливий клімат, у якому працівники можуть реалізовувати власний потенціал [59].

Крім того, людський капітал відіграє ключову роль у підвищенні продуктивності та ефективності. Компетентні кадри здатні не лише створювати нові технології, а й оптимізувати існуючі процеси, впроваджувати енергоефективні рішення, покращувати якість продукції та знижувати витрати. Це забезпечує довгострокову конкурентоспроможність підприємства та економіки в цілому.

Таким чином, людський капітал є центральним елементом інноваційного розвитку. Він забезпечує формування нових знань, їх практичне застосування, адаптацію до технологічних змін та створення сприятливого середовища для інноваційних процесів. Особливу роль відіграє формування команди інноваційного розвитку, здатної впроваджувати нові технології та адаптуватися до стратегічних пріоритетів підприємства.

Водночас важливо враховувати, що результативність інноваційної діяльності значною мірою залежить від здатності підприємства гармонізувати внутрішні процеси та інструменти управління. Саме тут ключовим стає питання оцінки та підвищення ефективності функціонування організаційно-економічного механізму.

Оцінка ефективності механізму відбувається за такими критеріями:

- зростання продуктивності праці;
- підвищення урожайності;
- зниження собівартості продукції;
- зростання частки інноваційної продукції;
- покращення фінансових результатів підприємства;
- підвищення рівня екологічної стійкості;
- зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Ефективно сформований механізм дозволяє підприємству не лише оперативно адаптуватися до змін середовища, але й випереджати конкурентів на ринку.

У цьому контексті організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності виступає не просто сукупністю інструментів управління, а цілісною системою, яка забезпечує узгодженість стратегічних, виробничих, фінансових та технологічних рішень. Чим вища якість його побудови, тим швидше підприємство здатне генерувати та реалізовувати інновації, створюючи додану вартість і формуючи довгострокові конкурентні переваги.

Зауважимо, що ефективність механізму проявляється у таких аспектах:

- гнучкості управлінських рішень, що дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкового попиту та технологічні виклики;
- інтегрованості інформаційних потоків, завдяки чому забезпечується прозорість процесів і знижується ризик управлінських помилок;
- мотивації персоналу до інновацій, яка формує культуру постійного вдосконалення;
- використанні цифрових інструментів управління, що прискорює процеси аналізу, планування та контролю;
- здатності підприємства залучати інвестиції, демонструючи свою інноваційну спроможність та стабільність.

У результаті підприємство отримує можливість формувати інноваційну модель розвитку, в якій кожен елемент – від технологій до людського капіталу – працює синергійно та спрямований на досягнення стратегічних цілей. Це забезпечує не лише зростання економічної результативності, а й зміцнення стійкості та адаптивності в умовах турбулентності ринкового середовища.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно оцінити теоретичні засади, сучасний стан, тенденції та економічну ефективність інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах, а також визначити основні напрями підвищення результативності їх інноваційної діяльності. Сформовано узагальнені висновки, що відображають основні результати дослідження.

Узагальнено теоретичні засади поняття «інноваційний процес», що, на відміну від визначень «інновації» та «інноваційної діяльності», не має нормативного закріплення, але широко розглядається в економічній науковій літературі. У ході дослідження встановлено, що інноваційний процес у сільському господарстві є складною, багатостадійною системою, яка охоплює створення, розвиток, впровадження, комерціалізацію та оцінювання результативності нововведень.

Сформульоване власне визначення «інноваційний процес» - це системна послідовність наукових, технологічних та організаційно-економічних дій, спрямованих на створення, адаптацію та впровадження нових знань, технологій і рішень у сільськогосподарське виробництво з метою підвищення його ефективності, екологічної стійкості та конкурентоспроможності. Він включає технологічні, організаційні, управлінські, фінансові та інформаційні компоненти, що формують цілісну модель інноваційного розвитку аграрних підприємств.

Доведено, що в умовах глобалізації, цифрової трансформації та кліматичних змін інноваційні процеси є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності, сталого розвитку, технологічної модернізації та ефективності аграрного виробництва.

Систематизовано та поглиблено підходи до оцінювання економічної ефективності інноваційних процесів, які включають: класичний економічний

підхід, інвестиційно-фінансовий, ресурсно-функціональний, ринково-орієнтований, стратегічний та інтегральний підхід. Узагальнення показало, що жоден із підходів окремо не дає всебічної оцінки інноваційної діяльності, тоді як їх комплексне застосування дозволяє врахувати фінансові, технологічні, ресурсні, ринкові, соціальні та стратегічні аспекти розвитку підприємства

Обґрунтовано, що для сільськогосподарських підприємств найбільш ефективним є інтегральний підхід, який відображає не лише економічні результати інновацій, а й рівень інноваційної активності, ресурсної забезпеченості, ризиків, вплив інновацій на конкурентоспроможність і сталий розвиток.

Здійснено аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області. На основі статистичних даних виявлено зростання виробництва низки технічних і продовольчих культур (соя, картопля, цукровий буряк), що пов'язано з модернізацією технічного забезпечення, використанням високопродуктивних сортів, технологій точного землеробства, цифрових систем моніторингу тощо

Рівень інноваційної активності більшості підприємств залишається недостатнім через обмеженість фінансування, повільний розвиток інфраструктури інновацій, низький рівень цифровізації дрібних господарств, а також нестабільність зовнішнього середовища.

Проведений аналіз підтвердив, що найбільш поширеними є технологічні інновації, зокрема: модернізація машинно-тракторного парку, використання дронів для моніторингу посівів, автоматизовані системи зрошення, аграрні цифрові платформи та системи управління. Упровадження таких інновацій сприяє зменшенню виробничих витрат, підвищенню урожайності, оптимізації витрат ресурсів та покращенню якості продукції, що позитивно впливає на економічну ефективність підприємств

Визначено та систематизовано ключові чинники інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. До них віднесено економічні, соціальні, технологічні, екологічні, організаційні, фінансові та інформаційні чинники. Особливе значення мають інвестиційна привабливість, доступ до кредитних ресурсів, кадровий потенціал, внутрішня інноваційна культура та рівень інтеграції підприємства у науково-освітній простір. Аналіз також підтвердив важливість зовнішніх чинників – державної підтримки, податкових стимулів, інституційних програм, трансферу знань і технологій, міжнародних грантових програм та програм розвитку аграрного сектору. Сукупність цих чинників формує конкурентні переваги підприємств і визначає їх здатність до впровадження інновацій.

Оцінено інноваційні ризики, які найбільше впливають на діяльність аграрних підприємств: природно-кліматичні ризики, технологічні, фінансові, організаційні, ринкові та ризики невизначеності зовнішнього середовища. Запропонована модель управління інноваційними ризиками дозволяє систематизувати етапи їх ідентифікації, оцінювання та мінімізації, забезпечує підвищення стійкості підприємств і дозволяє зменшити можливі негативні наслідки впровадження інновацій

На основі теоретичних і аналітичних узагальнень сформовано організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який включає цілі, принципи, інструменти, систему управління інноваціями, ресурсне забезпечення та систему контролю й оцінювання результатів. Особливу увагу приділено ролі людського капіталу, розвитку компетенцій у сфері цифрових та технологічних інновацій, підвищенню кваліфікації працівників, впровадженню внутрішніх механізмів стимулювання інноваційної активності

Обґрунтовано та запропоновано напрями підвищення економічної ефективності інноваційних процесів, серед яких основними є: удосконалення

фінансово-економічних інструментів підтримки інновацій; активізація державних та регіональних програм розвитку аграрного сектору; розширення використання цифрових технологій, систем точного землеробства, автоматизації та біоенергетичних рішень; поглиблення співпраці з науковими установами, освітніми закладами, бізнес-партнерами; формування інноваційної корпоративної культури; впровадження інтегральної системи оцінки економічної ефективності інновацій; розвиток кадрового потенціалу та управління знаннями; зменшення інноваційних ризиків шляхом диверсифікації джерел фінансування, страхування, цифрового моніторингу та стратегічного планування.

Отже, що інноваційні процеси є важливим ресурсом розвитку, модернізації та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Впровадження сучасних технологій, цифрових рішень, організаційних інновацій та ефективних інструментів управління інноваціями забезпечує підвищення продуктивності, раціональне використання ресурсів, зниження ризиків і досягнення довгострокової економічної ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інноваційну діяльність від 04.07.2002 р. № 40-IV: Закон України.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15> (дата звернення: 25.10.2025).
2. Гернего Ю. Формування інноваційного процесу: теоретичний підхід
URL: <http://securities.usmdi.org/?p=22&n=94&s=971> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Олійник Ю.А. Теоретичні засади визначення сутності інноваційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2014. № 12. С. 182–187.
4. Полозова Т. В, Кривцун Ю. Д. Інноваційна діяльність підприємства та економічна сутність інноваційного процесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 12. С. 108–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_27 (дата звернення: 26.10.2025).
5. Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулов М.М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 448 с
6. Замрига А.В. Сутність понять «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність» у теорії аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2014. № 9. С. 92–96.
7. Шатіло О.В. Наукові підходи до визначення поняття «інноваційний процес». *Економічні науки*. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/8-17.pdf>
8. Ковтуненко К.В. Інноваційний процес та інноваційна діяльність як рушійна сила формування інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Економіка. Управління. Інновації*. Електронне наукове

- фахове видання. 2013. № 1(9). URL: http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/eui/2013_1/pdf/13kkvkpp.pdf.
9. Гріщенко А.В. Суть і основні поняття інноваційного розвитку підприємства: теоретичний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №20. С.181-188.
 10. Довба І.В. Теоретичні основи інноваційного розвитку регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 30. С. 135-139.
 11. Карюк В.І. Удосконалення системи видової класифікації інновацій. 2012. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/karyuk_0007.pdf (дата звернення: 26.10.2025).
 12. Шевцова О.В. Інноваційні технології розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки : дис. канд. екон. наук : 08.00.03. Одеса, 2024. 308с. URL: <https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/doktor-spec-rada/d-4105111/shevcova-olena/diss-shevcova-olena-1.pdf> (дата звернення: 04.09.2025).
 13. Ткаченко П. (2021). Принципи ведення інноваційної діяльності на підприємствах. *Економіка та суспільство*, (29). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-45>.
 14. Замрига А. Інноваційна діяльність як фактор конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С.41-44.
 15. Хахула Б.В. Інновації, як чинник прискорення науково-технічного прогресу в аграрному секторі України. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 79-85. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.9-10.79
 16. Кобрин Л.Й. Діагностика факторів інноваційного розвитку підприємства. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2016. № 1. С. 152-157.

- 17.Юрчук Н. П., Людвік І. І. Чинники інноваційного розвитку аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. №5. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.5.98
- 18.Русінко М.І. Класифікація факторів впливу на інноваційний розвиток будівельного підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 9-1, Ч. 4. С. 113-117.
- 19.Полегенька М. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. *Агросвіт*. 2017. № 6. С. 49–54
- 20.Лихолет С. І. Сучасні підходи оцінки ефективності економічного стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. 1, 9–14.
- 21.Колещук О., Гарматій М. Аспекти інноваційної сприйнятливості підприємств: дефініції та складові. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2021. Вип. 10(20). С. 38–45. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-04](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-04)
- 22.Гораль Л., Конкольняк М. Процесно-просторове управління інноваційною діяльністю підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2021. Вип. 12(24). С. 50–60. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-12\(24\)-13](https://doi.org/10.33296/2707-0654-12(24)-13)
- 23.Іванова В. В. Управління інноваційною діяльністю підприємства: оцінка ефективності процесу. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 16(45). С. 162–175. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16\(45\)-162-175](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16(45)-162-175)
24. Феденко В. Оцінка ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. Вип. 7(25). С. 108–121. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-108-121](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-108-121).

25. Сільськогосподарське виробництво у Львівській області. Аналітична доповідь. 2024. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2025/DP0420250201.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
26. Головне управління статистики у Львівській області. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/statfile_n.asp?lang=1 (дата звернення: 25.10.2025).
27. Сільське господарство Львівської області за 2024 рік. Статистичний збірник. Львів. Головне управління статистики у Львівській області. 2025. 88 с.
28. Харенко А. О. Канали реалізації сільськогосподарської продукції аграрними товаровиробниками. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/8fe7574d-f4d6-4fb6-95b7-966a421cfcbb/content>
29. Долгошея Н. О. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1 (55). С. 192-195.
30. Сиротюк Г. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Вісник Львівського національного університету природокористування : економіка АПК*. 2022. № 29. С. 72-80. <https://doi.org/10.31734/economics2022.29.072>
31. На Львівщині органічні виробники отримують підтримку з облбюджету. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/na-lvivshhyni-organichni-vyrobnyky-otrymayut-pidtrymku-z-oblbyudzhetu>.
32. Петровський, С. (2025). Стан і перспективи розвитку ринку органічної продукції у львівській області. *Via Economica*, (8), 93-99. <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-14>
33. Комплексна програма підтримки та розвитку сільського господарства у

- Львівській області на 2021-2025 роки. URL: <http://loda.gov.ua> (дата звернення: 17.09.2025).
34. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років. URL: <https://loda.gov.ua/documents/49999> (дата звернення: 20.10.2025).
35. Радченко О. Д., Ткач Л. Л., Дендебера О. П. Державне регулювання та підтримка аграрних інновацій в Україні. *Економіка АПК*, 2020, № 11. С. 119-136
36. Ткаченко П. Теоретичне підґрунтя інноваційної діяльності підприємств. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 19. С. 40-45. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/19.6>.
37. Разживін В. М. Принципи державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств і аналіз його ефективності. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4. С. 160-170.
38. Харченко Ю. П. Аспекти реалізації державної інноваційної політики України в сучасних умовах. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*. 2017. № 2. С. 63-74.
1. Розвиток тваринництва через фінансові стимули для фермерів Львівщини. URL: <https://business.diia.gov.ua/finance/rozvitok-tvarinnictva-cherez-finansovi-stimuli-dlya-fermeriv-lvivschini> (дата звернення: 12.11.2025).
39. Центр підтримки підприємництва. URL: <https://www.cpp.lviv.ua/news/upravlinnia> (дата звернення: 12.11.2025).
40. Гуторова О.О., Гуторов О.І. Особливості розвитку та напрями удосконалення інноваційної діяльності в АПК. *Аграрні інновації*. 2023. № 17. С. 211-217.
41. Гудзь О. Є. Гармонізація механізму стратегічного управління інноваційним розвитком. *Глобальні та національні проблеми економіки*.

2015. Вип. 3. С. 272–277. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/3-2015/57.pdf>. (дата звернення: 12.11.2025).
42. Куркова, К. М. (2022). Інноваційна культура як чинник підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні. *Київський часопис права*, (3), 123–128. <https://doi.org/10.32782/klj/2021.3.19>
43. Микитюк П.П. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник / П.П. Микитюк, Ж.Л. Крисько, О.Ф. Овсянюк-Бердадіна, С.М. Скочиляс; за ред. П.П. Микитюка. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
44. Онегіна В. М., Луньова В. А. Стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств: монографія. Харків : ТОВ «Смугаста типографія», 2016. 255 с.
45. Гуторов О. І. Інноваційна стратегія: значення, розробка, методи вибору. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. Харків, 2018. № 3. С. 307-319.
46. Соколюк С. Ю. Концептуальні засади стратегії інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору. *Економіка і суспільство* Випуск №13. 2017. С.722-726.
47. Крилов Д. Інноваційна діяльність підприємства: місія, завдання та особливості організації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 1 (33). С. 7-14. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-7-14](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-7-14)
48. Михайлик О., Бірак Є. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств в мовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. №58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-86>.
49. Сайт ТОВ «ВЕСТ АГРО ГРУП ТМ» https://westagrogroup.com/en/roslynnycztvo/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 18.11.2025).

50. Антощенкова В.В. організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства . *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. № 2., Т. 1. 2021. С. 161-170.
51. Федірець, О. (2021). Сутність та принципи формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємств агропродовольчої сфери. *Економіка та суспільство*, (28). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-56>
52. Марценюк О. В., Гаврилюк В. О., Озвенчук О. А. Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку фермерських господарств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 16. 2024. С.184-190.
53. Шебаніна О. В., Рибачук В. П. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки: пріоритети забезпечення та регулювання: монографія. Миколаїв: МНАУ, 2019. 211 с.
54. Плаксюк О., Горватова В., Якушев О. Людський капітал як фактор підвищення ефективності та конкурентоспроможності компанії, *Академічний огляд*, № 1 (58), 2023, С. 160-174 DOI 10.32342/2074-5354-2023-1-58-12
55. Черевко Г.В., Вовк І.В. Фінансово-економічні аспекти формування людського капіталу. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2022 р. Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2022. С.228-230.
56. Сиротюк Г.В. Людський капітал як основа соціально відповідального бізнесу в аграрному секторі. *Агросвіт*. 2024. № 15. С. 36-43. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.15.36>.
57. Сиротюк Г.В., Болтянська Л.О. Роль людського капіталу у впровадженні інновацій в аграрному секторі. *Вісник Львівського національного*

- університету природокористування: економіка АПК. 2024. № 31. С.129-134. <https://doi.org/10.31734/economics2024.31.018>.
- 58.Перерва П.Г., Кучинський В.А. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу, № 3 (9), 2019, с. 94-103, DOI: 10.5281/zenodo.3805253
- 59.Сиротюк Г.В., Іваницька М. А., Кушнір М.М. Формування сучасної парадигми ефективності аграрного виробництва. *Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств. Проблематика 2025* «Сільськогосподарські підприємства України в умовах сучасних викликів»: матеріали XIV міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького, Дубляни, 11-12 червня 2025 р. Львів: 2025. С. 19-20.
- 60.Іваницька М. Біоекономіка як інноваційна концепція сучасного економічного розвитку *Дні студентської науки у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького* : тези доп. студ. конф. фак-ту управління, економіки та права. Львів, 14–15 травня 2025 р. / [відп. ред. М.П. Лизак; МОН України, ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького]. – Львів : [ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького], 2025. С. 442-444.